

**VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS JUSTICIJOS KATEDRA**

Ilonos Stankevič
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

MAGISTRO DARBAS

**BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ KONTRABANDĄ
THE CRIMINAL LIABILITY FOR SMUGGLING**

Vadovas: Prof. dr. Jonas Prapiestis
Recenzentas: Asist. Darius Prapiestis

Vilnius
2017

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ KONTRABANDĄ RAIDĄ LIETUVOJE	6
2. KONTRABANDOS SUDĖTIS	13
2.1. Objektas ir dalykas	14
2.2. Objektyvioji pusė	16
2.3. Subjektas	20
2.4. Subjektyvioji pusė	24
2.5. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai	26
3. KONTRABANDOS NUSIKALTIMO ATSKYRIMAS NUO ADMINISTRACINIO NUSIŽENGIMO	30
4. KONTRABANDOS IR PANAŠIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ ATRIBOJIMAS	36
5. KONTRABANDOS BAUDŽIAMUMAS	41
5.1. Lietuvoje.....	41
5.1.1. Bausmės skyrimo praktika	44
5.2. Užsienio valstybių šalyse	48
IŠVADOS.....	53
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	54
SANTRAUKA	62
SUMMARY	63

IVADAS

Tam tikra aktyvi veikla, kuri pasireiškia įstatymų bei kitų teisės aktų pažeidimu, o būtent neteisėtu prekių (daiktų) transportavimu per Lietuvos Respublikos valstybės teritorijos sieną, yra žinoma kaip kontrabanda, kuri pripažįstama kaip viena iš pavojingiausių nusikaltimų nukreiptų prieš valstybę dėl savo esamos bei galimos grėsmės dydžio ekonomikai, verslo tvarkai ir (ar) visuomenės saugumui.

Lietuvoje kasmet užregistruojama vidutiniškai apie 250 kontrabandos atvejų,¹ nors tai neatspindi tikrosios padėties dėl kontrabandai būdingo latentiškumo, vis dėlto, šie skaičiai suponuoja, kad kontrabanda yra dažnas, net įprastas nusikaltimas šalies ūkinėje sistemoje. Be to, rinkos dalyvių vertinimu, akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda sudaro didžiausią šešėlinės ekonomikos dalį (net trečdalį)², todėl šio nusikaltimo kontrolė ir prevencija laikytina viena aktualiausių valstybės spęstinių problemų ir poreikis tobulinti bei didinti tiek kovos priemones, tiek jų efektyvumą išlieka aktualus. Pažymėtina, kad kontrabanda laikoma tradiciniu nusikaltimu ne tik nacionalinėje teisėje, bet ir tarptautinėje teisėje, kadangi peržengia kelių valstybių jurisdikcijos ribas bei sukelia grėsmę ne vienos valstybės saugomiems interesams.

Kontrabandos nusikaltimo pagrindinė sudėtis per pastarąjį dešimtmetį iš esmės nepakito, bet Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (2016 m. sausio 1 d. redakcija) 199 straipsnis papildytas nauja dalimi, t.y. antra dalimi kur numatyta baudžiamoji atsakomybė už tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Be to, analizuojant teismų praktiką, pastebėta, jog pasikeitė akcizais apmokestinamų prekių gabenimo kontrabandos būdu kvalifikavimas, o dabartinis kontrabandos dalyko vertės nustatymas kelia klausimą, ar nėra pažeidžiamas bausmės ekonomijos principas ir taip nėra apsunkinama kaltininko padėtis, būtent todėl išsami kontrabandos kaip socialinio reiškinio analizė sąlygos teisingą įstatymo taikymą.

Magistro darbo objektas yra baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 199 straipsnį, priklausantį XXXI skyriui, kuris numato atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus ekonomikai ir verslo tvarkai.

¹ Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 26 d.] Prieiga per internetą: <www.ird.lt>.

² Lietuvos šešėlinė ekonomika [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.llri.lt/wp-content/uploads/2016/01/Seseline-ekonomika-2014.pdf>>.

Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą, kaip tyrimo objektą, bus analizuojama siekiant pagrindinio **darbo tikslo** – remiantis teisine literatūra, nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais bei teismų praktika atsakyti į klausimus, koks yra kontrabandos sudėties turinys ir kokias sankcijas teismai dažniausiai yra linkę skirti kaltininkui už šios veikos padarymą.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti kontrabandos sampratą bei aptarti įstatymų, numatančių atsakomybę už šią veiką, istorinę raidą Lietuvoje;
2. Apibūdinti dabartinę kontrabandos atsakomybės reglamentavimą, atlikti pagrindinės kontrabandos sudėties požymių analizę bei išnagrinėti kontrabandą kvalifikuojančius požymius;
3. Išanalizuoti teismų praktiką, o ypač kaip teismai kvalifikuoja šią veiką ir kokias sankcijas taiko bei kaip atiboja kontrabandos nusikaltimą nuo kontrabandos administracinio nusižengimo;
4. Aptarti kontrabandos ir panašių nusikalstamų veikų atibojimą;
5. Apžvelgti kontrabandos baudžiamumą užsienio valstybių šalyse.

Magistro darbo pabaigoje pateiktame **literatūros sąrašė** nurodyti teisės aktai tapo šio darbo pagrindu. Buvo naudojami norminiai teisės aktai, specialioji literatūra bei teismų praktika. Tačiau atspirties tašku tapo Lietuvos Respublikos įstatymai bei kiti teisės aktai, įvairiais aspektais reglamentuojantys baudžiamosios atsakomybės taikymą už kontrabandą. Taip pat rėmiausi specialiaja literatūra, konkrečiai tai “Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis” vadovėliu bei Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentarais, kadangi suteikė naudingų teorinių žinių apie kontrabandos veikos sudėtį. Be to, didelės reikšmės šiam darbui turėjo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei kitų Lietuvos teismų suformuluota teisės taikymo ir aiškinimo praktika, o užsienio šalių literatūra suteikė žinių apie kontrabandos baudžiamumą užsienio valstybių šalyse. Darbe buvo remtasi S. Bikelio, R. Drakšo, J. Malinauskaitės ir kitų autorių darbais.

Magistro darbe pasitelkti aprašomasis, istorinis, lyginamasis, statistinis, sociologinis ir, be abejo, lingvistinis **metodai**. Tiriant pasirinktą objektą ir siekiant iškelto darbo tikslo, pirmenybė teiktina aprašomajam metodui, kadangi jis buvo naudojamas pateikiant sąvokas bei sampratas. Remiantis istoriniu metodu buvo apžvelgti kontrabandos kriminalizavimo raidos etapai skirtingais Lietuvos valstybės laikotarpiais. Tarpusavyje buvo lygintas baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už kontrabandą taikymas bei kaip

kontrabanda atribojama nuo kitų panašių nusikalstamų veikų sudėčių. Be to, buvo tiriama kaip neteisėtas daiktų (prekių) gabenimas yra baudžiamas užsienio valstybių šalyse, o būtent koks kontrabandos baudžiamumas yra Azijos šalyse ir Lietuvos Respublikos valstybės kaimyninių šalių. Statistinis pažinimo metodas padėjo įvertinti kontrabandos kiekybinius rodiklius, o sociologinis metodas padėjo pažvelgti kaip įstatymas atitinka tikrovę. Lingvistiniu metodu buvo analizuoti baudžiamieji bei kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, teisinė literatūra ir teismų praktika. Naudoti metodai padėjo atsakyti į magistro darbe iškeltus klausimus bei atskleisti kaip kontrabandos sudėtis taikoma Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje.

1. BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ KONTRABANDĄ RAIDĄ LIETUVOJE

Nusikalstama veika, kuri pasireiškia prekių ar daiktų, privalomų pateikti muitinei, neteisėtu gabenimu, žinoma jau nuo neatmenamų laikų. Tik atsiradus valstybės teritorijų sienoms tapo aktualus kontrabandos nusikalstamos veikos sudėties reglamentavimas. Priklausomai nuo valstybės teritorijų bei valstybės ekonominės būklės pasikeitimų šio socialinio reiškinių reguliavimas nuolat kinta pradedant jau nuo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės statutų ir baigiantis šių dienų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso aktualiausia redakcija.

Taigi jau XIII amžiuje vienas iš svarbiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės uždavinių buvo valstybės ekonominių interesų gynimas ir apsisaugojimas nuo nepageidaujamų prekių srautų. 1529 metų Pirmajame Lietuvos Statute buvo nustatyta, jog valstybės vadovas pats privalo valdyti ir kontroliuoti muitines, kad kuo daugiau pajamų būtų surenkama į didžiojo kunigaikščio iždą. Konkretus vadovavimas muitinėms, nuobaudų skyrimas bei muitinių pajamų surinkimas buvo valstybės iždininko rankose, o baudas už muitinės aplenkimą nustatydavo didysis Lietuvos Kunigaikštis.³ 1566 metų Antrasis Lietuvos Statutas atleido bajorus nuo tiltų mokesčių ir nuo mokesčių vidaus muitinėse, o jau 1588 metų Trečiajame Lietuvos Statute bajorų teisė nemokėti jokių muitų buvo labiausiai reglamentuota. Bajorams buvo leista visais sausumos ar vandens keliais be jokių muitų gabenti savo javus ar daiktus, taip pat nemokėti jokių turgaus tiltų mokesčių ir rinkliavų. Jiems buvo leista parsigabenti be muitų savo reikalams prekių iš užsienio, svarbu, kad tik jos nebūtų skiriamos prekybai. Kaip įrodymą, kad prekės vežamos per sieną bajorų reikalams, reikėjo duoti priesaiką.⁴

Apibendrinant darytina išvada, kad Pirmasis statutas numatė imperatyvų įstatymų laikymąsi bei nustatė baudžiamąją atsakomybę (turto konfiskaciją) už naujų muitų nustatymą, bet ne už neteisėtą daiktų gabenimą. Antrasis statutas numatė tam tikras privilegijas bajorams, o Trečiasis atleido juos nuo muitų mokėjimo davus priesaiką, kuri greičiausiai šiomis dienomis būtų prilyginama tam tikram leidimo (licenzijos), gabenti tam tikras prekes, turėjimui. Kaip matome, statutuose nėra tiesiogiai įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą prekių gabenimą, o ir nuolatinis pinigų ižde trūkumas, po kovų su išorės priešais, lėmė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vadovo prekių muto mokesčių dydžio pakeitimą,

³ MALINAUSKAITĖ, J.; ŠULIJA, G.; ir ŠULIJA, V. *Kontrabanda. Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Daba, 2002, p. 13.

⁴ *Ibidem*, p. 15.

ką savo ruožtu turėjo įtakos kontrabandos gabenimui slaptais keliais vengiant muitinės kontrolės postus bei kontrabandos vystymąsi iš esmės.

Trečiasis Lietuvos Statutas galiojo iki XIX amžiaus vidurio, nes 1840 metais Rusijos imperatorius Nikolajus I išleido įsaką, kuriuo nutraukė 1588 metų Lietuvos Statuto galiojimą.⁵ Lietuvos bajorai neteko Trečiajame statute nustatytų prekybos ir muitų privilegijų ir visi Lietuvos gyventojai privalėjo laikytis 1819 metų Rusijos imperijos muitų statuto.⁶ Remiantis Muitų statuto 93 straipsniu, kontrabanda buvo laikoma neapmokestinamų prekių gabenimu per Rusijos imperijos sieną jų nedeklaruojant, taip pat leidžiamų įvežti prekių gabenimas slapta, nesumokant muitų mokesčio. Sulaikytos draudžiamos įvežti prekės privalėjo būti konfiskuojamos, o paskiriama bauda du kartus turėjo viršyti prekių vertę.⁷ Pažymėtina, kad šiuo laikotarpiu pirmą kartą numatyta aiški valstybės reakcija į nusikalstamos veikos padarymą, t.y. už kontrabandos padarymą grėsė prekių atėmimu kartu su transporto priemonėmis, pinigine bauda kartu su prekių ir transporto priemonių atėmimu. Be to, atsirado ir kvalifikuojantis požymis - stambus mastas, kuris didino veikos pavojingumą ir kontrabandos gabenimas ypač stambiu mastu lėmė kaltininko ištrėmimą arba įkalinimą.⁸

Nagrinėjant atsakomybės už kontrabandą raidą, svarbu paminėti lietuviškos spaudos draudimo paskelbimą 1865 metais laikotarpi, kuriuo metu knygnešiai gabeno knygas kaip kontrabandines prekes. Sulaikytieji prie sienos buvo mušami, kankinami o pastebėti ir nesustoję – šaudomi vietoje. Sugautus ir nuteistus knygnešius laukė arba įkalinimas, arba ištrėmimas.⁹

1918 m. vasario 16 d. Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, kontrabandos reglamentavimas buvo vienas iš prioritetinių valstybės uždavinių. 1919 metais Valstybės Tarybos prezidiumas nutarė baudžiamuoju kodeksu laikyti Rusijos imperijos 1903 metų baudžiamąjį statutą.¹⁰ Taip prasidėjo etapas, kai Lietuvos baudžiamoji teisė perėmė Rusijos baudžiamąją teisę. 1924 metais buvo priimti Muitinių įstatai, kur 159 straipsnyje nustatyta, kad kontrabanda yra laikomos prekės, kurios įgabenamos ar išgabenamos neatlikus muitinės apeigų bei prekės, kurios yra draudžiamos arba kurios neteisėtai gautos iš muitinės be muto, arba įmokėjus mažesnę muitą. Taikant atsakomybės priemones už kontrabandinių prekių

⁵ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais*. Vilnius: Jutitia, 2004, p. 7.

⁶ *Ibidem.*, p. 16.

⁷ Свод Законовъ Российской Империй. Москва, 1903, Т. VI.

⁸ Свод Законовъ Российской Империй. Москва, 1997, Т. XVI.

⁹ KALUŠKEVIČIUS, B., MISIUS, K. *Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai*. Vilnius: Diemedžio leidykla, 2009.

¹⁰ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais*. Vilnius: Jutitia, 2004, p. 7.

gabenimą, galėjo būti paskirtas prekių konfiskavimas, be to galėjo būti paskirta piniginė bauda, laisvės atėmimo bausmė ar netekti teisės gauti 1 metų sienai peržengti liudijimą.¹¹ Prasidėjus Antrajam Pasauliniam karui Lietuva buvo okupuota Sovietų Sąjungos ir 1940 m. birželio 15 d. įtraukta į jos sudėtį. Lietuvos Respublikos įstatymai buvo taikomi iki 1940 m. gruodžio 1 d. kiek tai neprieštaravo TSRS įstatymams.¹² 1940 metų pabaigoje visos savarankiškos Lietuvos muitinės panaikintos ir perėjo Sovietų Sąjungos muitų valdybos žinion, kur kontrabanda kaip nusikaltimas buvo priskirta prie nusikaltimų valstybei, už kuriuos buvo baudžiama griežčiausiai.¹³

1961 metais priimtame Lietuvos Tarybų Sąjunginės Respublikos baudžiamajame kodekse kontrabanda buvo įtvirtinta ypatingosios dalies pirmojo skirsnio 77 straipsnyje, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už kitus valstybinius nusikaltimus. Šio kodekso prasme, kontrabanda suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitokių vertybių gabenimas per TSRS valstybinę sieną, jeigu tai daroma, slepiant daiktus specialiose saugyklose, arba apgaulingai panaudojant muitų ir kitokius dokumentus, arba stambiu mastu, arba jeigu tai daro grupė asmenų, susiorganizavusių verstis kontrabanda, ar pareigūnas, pasinaudodamas tarnybine padėtimi, taip pat sprogstamųjų, narkotinių, smarkiai veikiančių ir nuodingųjų medžiagų, ginklų ir karinės aprangos kontrabanda. Kaip atsakomybės priemonės buvo taikomas laisvės atėmimas nuo trejų iki dešimties metų su turto konfiskavimu ir ištrėmimu nuo dvejų iki penkerių metų ar be ištrėmimo.¹⁴

Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo buvo padaryti tam tikri kontrabandos sudėties požymio pakeitimai, o būtent vietoj “TSRS valstybinę sieną” įrašyta “Lietuvos Respublikos valstybės sieną”. Taip pat prie kontrabandos dalyko priskirti šaudmenys, tuo tarpu karinė apranga pašalinta iš kontrabandos nusikalstamos veikos sudėties dalyko sąrašo. Be to, iš šios nusikalstamos veikos sankcijos buvo eliminuota ištrėmimo bausmė.¹⁵

Tolimesni pakeitimai įvyko 1993 metais. Įtvirtinta pagrindinė ir kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Pagrindinėje kontrabandos sudėtyje nebeliko stambaus masto požymio,

¹¹ MALINAUSKAITĖ, J.; ŠULIJA, G.; ir ŠULIJA, V. *Kontrabanda. Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Daba, 2002, p. 19 - 20.

¹² MAKSIMAITIS, M; VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos valstybės teisė ir teorija*. Vilnius, 1997, p. 227.

¹³ MALINAUSKAITĖ, J.; ŠULIJA, G.; ir ŠULIJA, V. *Kontrabanda. Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Daba, 2002, p. 93.

¹⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamąjo kodekso patvirtinimo. *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-148.

¹⁵ Lietuvos Respublikos įstatymas “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso pakeitimo ir papildymo”. *Lietuvos aidas*, 1990-10-09, Nr. 98-0.

kuris kartu su iš anksto susitariusių asmenų grupe įtraukti į kvalifikuotą sudėtį. Be to, praplėstas pavojingų žmonių gyvybei ir sveikatai daiktų ir medžiagų sąrašas (uždraustas šaunamųjų ginklų bei radioaktyvių medžiagų gabenimas). Pašalintas požymis, kur kontrabanda padaryta “pareigūno, pasinaudojus tarnybine padėtimi”, o “neteisėtas gabenimas” pakeistas į “nepateikiant muitinei”. Gabenamas dalykas “prekės ir kitos vertybės” pakeistas į “prekių, pinigų, meno ar kitokių vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą”. Pakeista ir slėpimo būdų požymiai: požymis “slepiant daiktus specialiose saugyklose” pakeistas į “slepiami vietose apsunkinančiose aptikimą” požymį, o „apgaulingai panaudojant muitų ir kitokius dokumentus“ pakeistas į „naudojami suklastoti dokumentai“ požymį. Taip pat pradėta taikyti pinigine bausme kaip sankcija.¹⁶

Esminis pakeitimas buvo 1994 m. liepos 19 d. įstatyme, kur 77 straipsnis buvo pripažintas netekusiu galios, o baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta baudžiamojo kodekso 312 straipsnyje. Taip kontrabanda buvo pirmą kartą priskirta prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.¹⁷ 1998 m. vasario 3 d. įstatymu vyko tolimesnis kontrabandos reglamentavimo tobulinimas. Nuspręsta pakeisti 312 straipsnio 1 ir 2 dalis, papildyti 3 dalimi ir visą straipsnį išdėstyti taip:

1. Prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną per muitines, nepateikiant jų muitinei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės, arba naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus, arba gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose, –

baudžiamas laisvės atėmimu iki penkerių metų ir bausme ar be bausmės arba bausme.

2. Prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ne per muitines, taip pat šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų ir stipriai veikiančių, psichotropinių ar narkotinių medžiagų, prekursorių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nepateikiant jų muitinei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės arba neturint leidimo juos pervežti, –

baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki šešerių metų ir bausme ar be bausmės.

¹⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 5-90.

¹⁷ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2001. p. 405.

3. Veika, numatyta šio straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, padaryta grupės iš anksto susitarusių asmenų arba pakartotinai, arba stambiu mastu, arba didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda –

baudžiama laisvės atėmimu nuo penkerių iki dešimties metų ir bauda.¹⁸

Iš gabenamų kontrabandos dalykų sąrašo pašalintas „kitokios vertybės“ požymis bei nustatyti nauji gabenimo būdai - „nepateikiant jų muitinei“, „kitaip išvengiant muitinės kontrolės“, „naudojant suklastotą muitinės deklaraciją“. Be to 321 straipsnis papildytas trečia itin kvalifikuota dalimi. Pažymėtina, kad šiuo įstatymu 321² straipsnyje išaiškinta, kas laikoma radioaktyviomis ar kitomis strateginėmis prekėmis ((dvigubos paskirties – civilinės ir karinės – prekių ir technologijų, branduolinių medžiagų ir branduolinėje veikloje naudojamų įrenginių, dvigubos paskirties prekių, kurios gali būti naudojamos branduolinėje veikloje), įrašytų į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus kontroliuojamųjų strateginių prekių ir technologijų sąrašus), o kas laikoma kontrabanda stambiu mastu (kai neteisėtai gabenamų daiktų, prekių, pinigų ar meno vertybių vertė arba neišvežamų prekių ar produkcijos vertė viršija 500 minimalių gyvenimo lygių dydžio sumą) ir didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabanda (kai neteisėtai gabenama daugiau kaip trys vienetai šaunamųjų ginklų, daugiau kaip penkiasdešimt vienetų šaudmenų, daugiau kaip 0, 25 kg sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų).

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, kuris iš esmės pakeitė galiojusįjį baudžiamąjį kodeksą. Naujame kodekse kontrabanda priskirta ypatingosios dalies XXXI skyriui „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“.¹⁹ Nagrinėjamas nusikaltimas iš 312 straipsnio perkeltas į 199 straipsnį. Buvo atlikti esminiai pakeitimai tarp 312 ir 199 straipsnių, o būtent: 199 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pagrindinė sudėtis, kurioje atsisakyta detalesnio kontrabandos dalyko išvardijimo bei atskirų kontrabandos gabenimo būdų (pašalinta „gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose“ formuluotė). Be to kontrabandos dalyko vertė pakeliama iki 250 MGL. Šio straipsnio 2 dalyje numatyta kvalifikuota šios nusikalstamos veikos sudėtis, kurioje atsisakyta „grupės asmenų“ požymio, neteko galios itin kvalifikuota sudėtis, kurioje buvo numatytas „stambus mastas“ bei „didelis

¹⁸ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 81, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231², 231³, 232¹, 232², 232⁴, 232⁵, 232⁶, 234, 234¹, 234², 234³, 234⁴, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132¹, 214¹, 312¹, 321² straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998-02-19, Nr. 17-397.

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. VIII-1968.

kiekis". 199 straipsnio 3 dalį papildė naujai atsiradęs požymis, kuris numatė baudžiamąją atsakomybę ir juridiniam asmeniui už kontrabandą.²⁰

2007 m. liepos 21 d. įstatymu padidėjo kontrabandos dalyko sąrašas. Kontrabandos dalyku tapo kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai, kurių vertė neturi reikšmės kvalifikavimui. Šių daiktų gabenimas per valstybės sieną pripažįstamas neteisėtu, kai jie per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenami neturint leidimo.²¹

Nuo 2016 m. sausio 1 d. nuspręsta 199 straipsnį papildyti nauja 2 dalimi: "Tas, kas nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų, o buvusias 199 straipsnio 2 ir 3 dalis laikyti atitinkamai 3 ir 4 dalimis.²² Šio straipsnio papildymo poreikis atsirado dėl masinių reiškinų sporte susijusių su uždraustu preparatų naudojimu, todėl dopingo medžiagų kontrolės įstatymu siekiama apriboti neleistinų medžiagų prieinamumą, mažinti jų naudojimą tarp sportininkų ir taip skatinti sąžiningumą sporto varžybose.

Išanalizavus baudžiamosios atsakomybės raidą po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, priimtina pozicija, kad kontrabandos reglamentavimo raidą galima išskirti į tris etapus:

- pirmuoju etapu (1990–1993 metai) pagrindinis tikslas buvo atsiriboti nuo sovietinio kontrabandos reglamentavimo, todėl panaikino 77 straipsnį ir baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatė BK 312 straipsnyje prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.
- antruoju etapu (1994–2004 metai) buvo siekiama sukurti teisės aktus bei teisinę politiką prieš kontrabandą Lietuvoje. Buvo priimti: Prekybos, Alkoholio, Tabako kontrolės įstatymai, Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas. Be to, šiuo laikotarpiu vyko teisės aktų reglamentuojančių atsakomybę už kontrabandą, tobulinimo prie Europos teisės tradicijų etapas. Svarbu pažymėti, kad šiuo etapu buvo rengiamas naujasis baudžiamasis kodeksas.
- trečiasis etapas prasidėjo nuo 2004 m., kai visų Lietuvos Respublikos teisės aktų, tuo tarpu

²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198¹, 198², 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256¹, 257¹ straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 81-3309.

²² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 160, 199 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 276¹, 276², 276³ straipsniais įstatymas. *TAR*, 2015-05-18, Nr. 7560.

ir reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, derino prie Europos Sąjungos teisės aktų.²³

Taigi, apibendrinant baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą istorinę raidą, galime daryti išvadą, kad ši nusikalstama veika reikalauja nuolatinės reglamentavimo kaitos nuo pat valstybės teritorijos apibrėžimo iki šių dienų realijų. Pirmą kartą aiški valstybės reakcija į kontrabandą kaip į nusikaltimą apibrėžta XIX amžiuje, o po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo prasidėjo nuolatinis šio nusikaltimo sudėties reglamentavimo tobulinimas, kuriam turėjo įtaka tiek pasaulyje, tiek kiekvienos konkrečios valstybės esančios aplinkybės, o būtent nuolatinė ekonominės būklės kaita, kainų (kurso) pokyčiai, kontrabandininkų prisitaikymas jau vyraujančiam reglamentavimui bei naujų kontrabandos būdų išradingumas.

²³ MALINAUSKAITĖ, J. Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 67 (59), p. 29-38.

2. KONTRABANDOS SUDĖTIS

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekso (redakcija nuo 2017 m. sausio 1 d.) XXXI skyriuje yra patalpinti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai, kuriais tiesiogiai kėsinama į įstatymo saugomus teisinius gėrius, o būtent į šalies ūkinę (ekonominę) sistemą. Pirmas šio skyriaus straipsnis įtvirtina kontrabandos sudėtį, kuris suformuluotas 199 straipsnyje taip:

1. Tas, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

2. Tas, kas nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

3. Tas, kas nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius), baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

4. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.²⁴

Pagal Baudžiamojo kodekso 11 straipsnio 5 dalį kontrabanda, numatyta baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 1 ir 3 dalyse, priklauso sunkių nusikaltimų grupei, nes laisvės atėmimo bausmė neviršija dešimties metų. Tuo tarpu minėto 199 straipsnio 2 dalis priskirtina prie apysunkių nusikaltimų, kadangi už apysunkį nusikaltimą numatyta bausmė viršija trejus metus, bet neviršija šešerių metų.²⁵ Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 2 straipsnio 4 dalimi pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį. Nusikalstamos veikos sudėtis susideda iš objektyvių bei subjektyvių požymių visumos, kurių pakanka baudžiamajai atsakomybei pagrįsti.

²⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

²⁵ *Ibidem*.

2.1. Objektas ir dalykas

Objektas yra tai, į ką nukreiptas nusikaltimas, kam nusikaltimu padaroma žala ar sukeliama žalos grėsmė.²⁶ Kontrabandos pagrindinis objektas yra valstybės ekonomika ir verslo tvarka bei Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta daiktų, privalomų pateikti muitinės kontrolei, gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarka. Tuo pačiu pažeidžiama ūkininkavimo ir verslo tvarka, reguliuojanti vidaus rinkos plėtrą, užsienio prekybos interesus, muitų politikos įgyvendinimą. Kėsinantis į ją, pažeidžiamas valstybės įstatymais ir kitais teisės aktais nustatytas daiktų, prekių, pinigų, šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų bei dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų gabenimo per valstybės sieną reglamentavimas, taip pat sąžiningo ūkininkavimo ir verslo principai bei vartotojų interesai.²⁷ Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą. Konkurencija sukuria ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę, todėl įstatymų leidėjas privalo įstatymuose nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų tiek sąžiningos konkurencijos, tiek ūkinės veiklos apsaugą.²⁸

Papildomas kontrabandos objektas - valstybės finansų sistema, nes gabenant prekes ne per muitines, išvengiama mokesčių mokėjimo ir tokiu atveju valstybė nebegauna jai priklausančių įmokų. Kvalifikuotoje dalyje, t.y. 199 straipsnio 2 dalyje bei 3 dalyje papildomu objektu yra visuomenės saugumas, dėl to, kad šio nusikaltimo specialūs dalykai ir jų gabenimas kelia didesnę pavojų žmogaus sveikatai ir (ar) gyvybei.

Su objektu glaudžiai susijęs nusikaltimo dalykas, kuris paprastai yra materialaus pasaulio daiktas, į kurį tiesiogiai kėsinantis pažeidžiami teisiniai gėriai. Dalykas - būtinas kontrabandos sudėties požymis, įvardintas 199 straipsnio dispozicijoje. Kontrabandos dalykas skirstomas į paprastą ir specialųjį. Kriminalistiniu požiūriu kontrabandos dalyką

²⁶ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 150.

²⁷ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 444.

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta362/content>>.

galima suskirstyti smulkiau: plataus vartojimo prekės (maisto produktai, alkoholis, tabakas ir jo gaminiai, vaistai, drabužiai, juvelyriniai dirbiniai, vaizdo ir garso aparatūra, kompiuterinė technika, automobiliai, higienos reikmenys ir pan.); riboto naudojimo prekės; istorinės, antikvarinės, numizmatinės vertybės; nafta ir jos produktai; spalvotieji, juodieji, taurieji, retieji metalai; kiti daiktai (prekės) – pinigai, vertybiniai popieriai, brangakmeniai, gyvūnai ir t. t.²⁹

Baudžiamoji atsakomybė kyla tam, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL (minimalus gyvenimo lygis) dydžio sumą arba gabeno kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus. Daiktai, nurodyti BK 199 straipsnio 1 dalies dispozicijoje, yra visi materialūs objektai, pagal galiojančius teisės aktus privalomi pateikti muitiniam tikrinimui. Tai gali būti bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, pinigai, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę išraišką.³⁰ Remiantis 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės 3 straipsnio 1 dalimi - bet kuris fizinis asmuo, atvykstantis į Bendriją ar išvykstantis iš jos ir gabenantis grynuosius pinigus, kurių vertė ne mažesnė kaip 10 000 Eur, deklaruoja tą pinigų sumą pagal šį Reglamentą valstybės narės, per kurią jis atvyksta į Bendriją ar išvyksta iš jos, kompetentingai institucijai.³¹ Kitaip tariant, pinigai yra kontrabandos dalyku, kai jie viršija 250 MGL ir nėra pateikti muitinei, t.y. nėra deklaruoti.³²

Remiantis Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymu, kilnojamosios kultūros vertybės – pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai, turintys kultūrinę vertę ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą, o antikvariniai daiktai – visi prieš 50 metų ir anksčiau sukurti kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai ar jų dalys, nesvarbu, kokia jų kultūrinė vertė.³³ Šie daiktai pripažįstami kontrabandos dalyku nepriklausomai nuo jų vertės, nes jie yra reikšmingi etniniu,

²⁹ KURAPKA, V. E., *et al. Kriminalistika. Taktika ir metodika*: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013, p. 677.

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-130-699/2015.

³¹ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės. OL, 2005 L 309/9.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-130-699/2015.

³³ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996-02-14, Nr. 14-352.

archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu ir kitokiais valstybei reikšmingais požiūriais.³⁴

Taigi, norint asmeniui inkriminuoti baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, reikia nustatyti, kad kaltininkas pažeidė įstatymų nustatytą tvarką ir neteisėtai gabeno daiktus, kurie viršijo 250 MGL arba daiktus, kurie yra reikšmingi istoriniu ir (ar) kultūriniu požiūriu nepriklausomai nuo jų vertės, arba daiktus, išvardintus 199 straipsnio 2 bei 3 dalyse per Lietuvos Respublikos valstybės sieną.

2.2. Objektyvioji pusė

Objektyvioji pusė, tai išorinė nusikalstamos veikos pusė, kurią apibūdina veika, pasekmės bei priežastinis ryšys. Kontrabandos sudėties objektyviosios pusės požymiu yra tik veika, kuri pasireiškia tik aktyviais veiksmais, t.y. neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną.³⁵ Lietuvos Respublikos valstybės siena, tai linija ir šia linija einantis vertikalus paviršius, apibrėžiantis Lietuvos Respublikos teritorijos ribas sausumoje, žemės gelmėse, oro erdvėje, vidaus vandenyse, teritorinėje jūroje ir jos gelmėse.³⁶

Pagal Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą gabenimas suprantamas kaip bet koks daiktų transportavimas per valstybės sieną. Tai gali būti daiktų vežimas bet kokiomis transporto priemonėmis, siuntimas paštu, nešimas pėsčiomis, transportavimas naudojant vamzdynus ir pan. Pavyzdžiui, vienoje iš nutarčių, uždraustų medžiagų neteisėtas gabenimas per valstybės sieną pasireiškė tuo, kad "A. I. pagal užsakymą interneto svetainėje jas atsisiuntė iš Kinijos kaip pašto siuntą savo vardu ir savo gyvenamosios vietos adresu. Iš bylos medžiagos matyti, kad A. I. atliko tokius veiksmus, be kurių draudžiamų medžiagų gabenimas per valstybės sieną nebūtų įvykęs: surado interneto svetainę, iš nežinomo asmens savo vardu užsisakė skundžiamame nuosprendyje nurodytą psichotropinę medžiagą, nurodė jos pristatymo adresą, sumokėjo už šią medžiagą ir taip ją atsisiuntė. Pažymėtina, kad pagal bylos aplinkybes kontrabandos dalykas buvo gabenamas naudojantis pašto įstaigų paslaugomis ir per kitus trečiuosius asmenis, nežinojusius apie A. I. nusikalstamus kėslus, todėl jis pagrįstai pripažintas nusikaltimo vykdytoju. Teismų praktikoje taip pat pripažįstama, kad jei kontrabandos dalyko gabenimas realizuojamas per asmenį ar asmenis, nežinančius apie tokią nusikalstamą veiką, asmuo, organizavęs tokį neteisėtą gabenimą, laikomas nusikaltimo

³⁴ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 445.

³⁵ *Ibidem*, p. 446.

³⁶ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-05-24, Nr. 42-1192.

vykdytoju”.³⁷

Neteisėtas, reiškia daiktų (prekių) gabenimas nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiant, arba neturint leidimo jų gabenti tiek iš Lietuvos Respublikos, tiek į jos, teritoriją.³⁸ Objektiviąją kontrabandos sudėties pusę apibūdinantys veiksmai yra alternatyvūs, todėl vieno iš kelių veikslių įvykdymas reiškia baigtą nusikalstamą veiką ir asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą ir todėl yra tikslinga aptari kiekvieną būdą atskirai:

a) Nepateikiant jų muitinės kontrolei, t.y. fiziniai ar juridiniai asmenys, privalantis raštu ar žodžiu deklaruoti gabenamus daiktus, jų nedeklaruoja ir nepateikia muitiniam tikrinimui, t.y. nuslepia nuo muitinės kontrolės. Pavyzdžiui, asmuo nuteistas už tai, kad “veikdamas organizuota grupe su kitais nuteistaisiais, organizuojant ir koordinuojant jų veiklą, gabeno per Lietuvos Respublikos valstybės sieną privalomus pateikti muitinei daiktus (49 797 35 g tauriųjų metalo gaminių), nepateikiant šių daiktų muitinės kontrolei, juos įvežus be muitinės kontrolės iš Trečiosios šalies per Europos Bendrijos teritoriją į Lietuvą, po to tęsiant šią nusikalstamą veiką gabeno tą patį krovinį iš Lietuvos į Baltarusiją, nepateikiant šio krovinio privalomam muitiniam tikrinimui”.³⁹

Nepateikimo muitinės kontrolei požymiu laikomi ir atvejai, kai asmenys nesustoja patikrinimui muitinės postuose, o dar vienas atskiras gabenimo būdas, pasireiškia kontrabandos dalyko gabenimu slepiant specialiai įrengtose slėptuvėse arba kitose sunkiai aptinkamose vietose. Slėpimo būdai būna įvairūs: specialiai sukonstruojant slėptuves transporto priemonėse (pvz., įrengiant dvigubas vilkiko puspriekabės sienas), slepiant tarp kitų teisėtai gabenamų daiktų (pvz., medienos gaminiuose slepiamos cigaretės), slepiant daiktus neįtikėtinose vietose, kur jie paprastai neturėtų būti laikomi (pvz., juvelyriniai dirbiniai stiklainyje su uogiene ir pan.).⁴⁰ Pavyzdžiui, apsunkinanti daiktų aptikimo gabenimo vieta pripažįstama vilkiko vairuotojo kabinoje po keleivio sėdyne ir vilkiko puspriekabėje esanti daiktadėžė;⁴¹ automobilio prietaisų skydelio bloko oro pagalvei skirtoje

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 28 d. nuosprendis baudžiamojame byloje, Nr. 2K-485/2014.

³⁸ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 444.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojame byloje, Nr. 2K-237/2010.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 447.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojame byloje, Nr. 2K-496/2014.

ertmėje ir už prietaiso skydelio gaubto esanti ertmė;⁴² automobilio dujų balione įrengta slėptuvė;⁴³ automobilio galinis ratas⁴⁴ ir t.t.

b) Kitaip šios kontrolės išvengiant, t.y. kontrabandos dalyko gabenimas ne per muitinės postus (pvz., per mišką, nenustatytoje vietoje ir pan.), suklastotų dokumentų pateikimas, t.y. neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas.⁴⁵ Pavyzdžiui, asmuo, “per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, pareigūnams pateikė kito automobilio dokumentą bei suklastotą dokumentą ir kitų automobilių valstybinius numerius neva automobiliai „BMW X5“ ir „BMW X6“ jau registruoti Rusijos Federacijoje, taip slėpė kontrabandos dalyką. Kito automobilio dokumentas ir suklastotas dokumentas bei kitų automobilių valstybiniai numeriai buvo reikalingi tam, kad paslėptų kontrabandos dalyką ir išvengtų muitinės kontrolės”.⁴⁶ Arba atvejis, kai asmuo “veikdamas bendrininkų grupe su kitais asmenimis, gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių muitinė vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, išvengiant muitinės kontrolės, o būtent: dviem ikiteisminio tyrimo metu nenustatytiems asmenims, Krakeniškių kaimo prieigose, Pagėgių sav., Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pagėgių rinktinės Bardinų užkardos saugomame pasienio ruože, per Nemuno upę, kurios farvateris atitinka Lietuvos Respublikos valstybės sieną, iš Rusijos Federacijos teritorijos kranto į Lietuvos Respublikos teritorijos krantą, esantį Pagėgių sav., Krakeniškių kaimo prieigose, neteisėtai, išvengiant muitinės kontrolės, valtimi su pakabinamu varikliu atgabenus privalomus pateikti muitinei daiktus, t. y. 10 000 pakelių cigarečių „Denim Blue“ be banderolių, kurių bendra vertė 70 161 Lt (20 320 Eur)”.⁴⁷ Dar prie kitokio muitinės išvengimo priskiriamas atvejis, kai “transporto priemonės vairuotojas deklaruoja, kad transporto priemonėje iš Rusijos Federacijos į Latviją cinkuotame karste gabena mirusiojo palaikus ir pateikia palaikų gabenimo lydinčiuosius dokumentus.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-37/2008.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-103-976/2016.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-71/2014.

⁴⁵ ABRAMAVIČIUS, A., et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 448.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-568/2014.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-510-507/2015.

Transporto priemonės tikrinimo metu mobilia rentgeno kontrolės sistema nustatyta, kad mikroautobuso kroviniame skyriuje gabenama medinė dėžė, kurioje patalpintas ne cinkuotas karstas su palaikais, o cigaretės paženklintos Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos banderolėmis”.⁴⁸

c) Neturint leidimo jų gabenti tiek iš Lietuvos Respublikos, tiek į jos, teritoriją, t.y. Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 1 dalyje numatyta speciali kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų kontrabandos rūšis, kurios baudžiamumas siejamas su leidimo gabenti tokius daiktus neturėjimu. Šios alternatyvios kontrabandos rūšies turinys glaudžiai susijęs su kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų teisinės apsaugos subtilybėmis. “Antai Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 14 straipsnio 2 punkte įtvirtintas reikalavimas, kad kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai, įrašyti į Vyriausybės patvirtintą sąrašą, gali būti išvežami tik turint leidimą. Remiantis minėto 199 straipsnio 1 dalimi, šių vertybių (kaip ir šio straipsnio 2 dalyje nurodytų narkotinių, psichotropinių, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų, ginklų, šaudmenų ir kt) gabenimo per valstybės sieną pripažinimas kontrabanda gali būti ir nesusijęs su muitinės kontrolės vengimu, pakanka neturėti atitinkamo leidimo. Taigi, formaliai žiūrint, baudžiamajai atsakomybei kilti nesvarbu net ir tai, kad šie daiktai deklaruojami ir pateikiami muitinės kontrolei, o jų vertė mažesnė nei 250 MGL dydis. Pažymėtina, kad į valstybės apskaitą (registrą) įtrauktų kultūros vertybių savininkai, pardavę (perdavę) jas kitam asmeniui, privalo raštu informuoti apie tai Kultūros paveldą departamentą. Tačiau į tokią apskaitą (registrą) neįtraukti antikvariniai daiktai dalyvauja civilinėje apyvartoje neribotai, ribojamas tik jų išvežimas iš šalies teritorijos. Pagal Vyriausybės patvirtintą Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos leidimą, sąrašą prie tokių daiktų priskirti plataus asortimento daiktai, senesni kaip 100 metų, o kai kuriais atvejais – kaip 50 metų”.⁴⁹

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodyta, kad kontrabandos nusikaltimo sudėtis yra formali, todėl bendriausia prasme šis nusikaltimas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimo muitinės kontrolei.⁵⁰ Konkrečiai kontrabandos baigtinumas priklauso nuo kaltininko pasirinkto kontrabandos dalyko gabenimo būdo (pvz.,

⁴⁸ Klaipėdos apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. rugsėjo 19 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Nr. 1-135-360/2016.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-60-788/2015.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-324/2010.

nuo to, ar kontrabandos dalykas buvo gabenamas per muitinės postus ar juos apeinant), nuo gabenamų prekių deklaravimo formos (t. y. nuo to, ar prekės buvo deklaruojamos žodžiu, raštu, veiksniu) ir kitų aplinkybių. Tais atvejais, “kai kontrabandos dalykas iš kitų valstybių teritorijos į Lietuvos valstybę gabenamas ne per muitinės postus ir kartu yra neteisėtai pereinama Lietuvos Respublikos valstybės siena, tai kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo to momento, kai, neteisėtai kirtus Lietuvos Respublikos sieną, kontrabandos dalykas patenka į Lietuvos Respublikos teritoriją. Tuo tarpu, kai gabenant naudojami suklastoti dokumentai, tai nusikaltimas baigtas nuo tų dokumentų (deklaracijos) pateikimo momento. Pavyzdžiui, kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu, kai asmuo tris kartus perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, eidamas iš Lietuvos Respublikos teritorijos į Baltarusijos Respublikos teritoriją ir atgal. Taip, išvengdamas muitinės kontrolės pėsčiomis atgabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, akcizais apmokestinamas prekes – 39 100 Lt (11 984 Eur) vertės cigarečių”.⁵¹

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 199 straipsnio dispozicijoje neaprašomi nei šio nusikaltimo padariniai, nei priežastinis ryšys tarp veikos ir pasekmių, o veiksmai, kurie susiję su apgaulės panaudojimu prieš nustatytą tvarką, yra alternatyvūs, todėl vieno iš kelių veiksmų įvykdymas reiškia baigtą nusikalstamą veiką.

2.3. Subjektas

Nusikaltimo subjektas, tai pakaltinamas fizinis asmuo, sulaukęs baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus. Taip pat numatyta baudžiamoji atsakomybė ir juridiniam asmeniui pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą.

Kontrabandos subjektu gali būti pakaltinamas, sulaukęs 16 metų amžiaus fizinis asmuo.⁵² Bendroji amžiaus, nuo kurio gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, riba yra šešiolika metų, t. y. tokio amžiaus sulaukęs asmuo gali atsakyti už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusizengimus, kurie numatyti baudžiamajame kodekse.⁵³

Pakaltinamumas, tai fizinio asmens sugebėjimas suvokti savo veiksmų esmę ir juos valdyti. Tai yra vienas iš būtinų nusikalstamos veikos subjekto - fizinio asmens - požymių. Tik iš pakaltinamo asmens baudžiamasis įstatymas gali bei turi reikalauti daryti tam tikrus

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-520/2012.

⁵² ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 450.

⁵³ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 1 knyga. Bendroji dalis: 1-98 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 100.

veiksmus arba susilaikyti nuo jų ir už šio reikalavimo nevykdymą grasinti jam kriminaline bausme.⁵⁴ Lietuvos baudžiamoji teisė nepripažįsta objektyvaus pakaltinimo, todėl fizinis asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir jam negali būti skiriama bausmė, jeigu jis pavojingą ir baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką padarė būdamas nepakaltinamas. Nepakaltinamumas - tokia psichinė asmens būseną, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo neleidžia asmeniui suvokti tokios veikos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų. Nepakaltinamas asmuo, padaręs baudžiamajame įstatyme uždraustą veiką, netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir nebaudžiamas, nes nesuvokdamas savo veiksmų esmės ar negalėdamas jų valdyti jis negali suvokti ir jam skiriamos bausmės arba baudžiamojo poveikio priemonės esmės.⁵⁵

Be to, už kontrabandą baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 4 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė ir juridiniam asmeniui. Juridinio asmens baudžiamajai atsakomybei būtinų sąlygų visuma yra nustatyta minėto kodekso 20 straipsnyje. Pagal šio straipsnio 1 dalį juridinis asmuo atsako tik už tas nusikalstamas veikas, už kurių padarymą specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. Pagal šio 20 straipsnio 2 dalį baudžiamoji atsakomybė kyla tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką padarė fizinis asmuo, kuris eina vadovaujančias pareigas ir turi teisę atstovauti juridiniam asmeniui arba priimti sprendimus jo vardu, arba gali kontroliuoti jo veiklą, ir fizinis asmuo nusikalstamą veiką padaro juridinio asmens naudai arba interesais, veikdamas individualiai ar juridinio asmens vardu.⁵⁶

Pažymėtina, kad baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalies „juridinio asmens naudai“ formuluotė reiškia, kad fizinio asmens (kaltininko) nusikalstama veika turi būti siekiama naudoti jo atstovaujama, kontroliuojama juridiniam asmeniui. „Nauda paprastai yra aiškinama kaip turtinės naudos gavimas, o interesų užtikrinimas – kaip reiškiantis kitų (nebūtinai turtinių) juridinio asmens siekių įgyvendinimą. Konstatuojant šią juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygą turi būti nustatyta, kad iš nusikalstamos fizinio asmens veikos juridinis asmuo turi (turės) naudoti ir tą naudą pripažįsta arba kai juridinis asmuo suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais (pvz., juridinio asmens panaudojimas darant nusikalstamą veiką buvo realiai naudingas: įmonės ūkinės veiklos perspektyvai ir jos konkurencingumui; įmonės įvaizdžiui; ar suteikė įmonei kokių nors

⁵⁴ *Ibidem*, p. 113.

⁵⁵ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 1 knyga. Bendroji dalis: 1-98 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 113-114.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 120.

pranašumų prieš kitas įmones konkuruojant viešųjų pirkimų konkursuose)”.⁵⁷ Juridinio asmens nauda ar interesas yra alternatyvios jo atsakomybės sąlygos, iš kurių bent vieną būtina nustatyti, nes tai padeda teisiškai įvertinti fizinio asmens padarytą nusikalstamą veiką ir leidžia konstatuoti, jog už tokią fizinio asmens padarytą nusikalstamą veiką, esant ir kitoms numatytoms sąlygoms, baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas ir juridinis asmuo.⁵⁸

Kontrabandos subjektais gali būti muitinės, valstybės sienos apsaugos tarnybos bei kitų įstaigų pareigūnai. Kai kontrabandos nusikaltime dalyvauja šie asmenys, t.y. kai jie bendrininkauja padarant kontrabandą, jų veikos kvalifikuojamos pagal nusikaltimų sutaptį, t.y. pagal 199 straipsnį ir atitinkamą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams.⁵⁹ Pavyzdžiui, “A. K. pagal 24 straipsnio 6 dalį, 199 straipsnio 1 dalį ir 228 straipsnio 1 dalį buvo kaltinamas tuo, kad, būdamas valstybės tarnautojas – piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi, veikdamas priešingais tarnybai interesais, telefoninių pokalbių metu iš anksto sužinojęs iš J. Š. apie jūrinio konteinerio su privalomais pateikti muitinės kontrolei daiktais gabenimą per Klaipėdos teritorinės muitinės Malkų įlankos jūrų uosto postą, saugodamas ir pridengdamas kitus nusikalstamos veikos bendrininkus, pažadėjo pastarajam, kad Muitinės kriminalinės tarnybos Klaipėdos skyriaus pareigūnai neatliks pakartotinio kontrabandos būdu gabenamų prekių patikrinimo, tyčia nevykdė jam pavestų Muitinės kriminalinės tarnybos pareigūno funkcijų. Tokiu būdu, šalindamas kliūtis, padėjo kitiems bendrininkams – nusikaltimo vykdytojams – per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti privalomus pateikti muitinei daiktus – 10 088 poras batų ir taip sutrikdė normalią valstybės institucijos – Muitinės kriminalinės tarnybos veiklą, dėl nustatytų muito ir pridėtinės vertės mokesčių nesumokėjimo padarydamas valstybei 46 551 Lt (13 524 Eur) turtinę žalą”.⁶⁰

Pagal A. Gorbatkovą kontrabandos subjektui paprastai būdingas savanaudiškumas, gobšumas, godumas, tikėjimas savo nebaudžiamumu ir sąlygiškai galima išskirti dvi kontrabandos subjektų grupes: 1) asmenys, kurie veikia vieni, ir 2) asmenys, kurie veikia grupėmis.⁶¹ Pažymėtina, kad bendrininkavimas kontrabandos kvalifikavimui reikšmės neturi, o grupės asmenų kaip kvalifikuojančio požymio atsisakyta 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojant

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija. 2012 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-P-95/2012.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 452.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. liepos 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-465/2007.

⁶¹ GORBATKOV, A., Kontrabandos kriminalinė charakteristika. *Teisė*, 2001, t. 39, p. 28.

naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui.

Kontrabanda, padaryta bendrininkaujant, kvalifikuojama be nuorodos į BK 24 straipsnį tada, kai du ar daugiau asmenų bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje susitaria nusikalstamą veiką daryti, tęsti arba užbaigti, ir kiekvienas bendrininkas tiesiogiai padaro bent dalį BK 199 straipsnio dispozicijoje numatytos veikos. Jeigu asmuo tiesiogiai nedalyvavo padarant BK 199 straipsnio dispozicijose numatytų veikų, tačiau organizavo, kurstė arba (ir) padėjo daryti šiuos nusikaltimus kitiems asmenims, jo veika papildomai kvalifikuojama pagal BK 24 straipsnio atitinkamą dalį arba dalis.⁶² Pavyzdžiui, “T. P. ir I. Š. nuteisti pagal BK 24 straipsnio 6 dalį, 199 straipsnio 1 dalį ir 225 straipsnio 2 dalį už tai, kad būdami valstybės tarnautojai, vykdydami specialios veiklos srities - valstybės sienos apsaugos funkcijas, veikdami kartu, iš anksto susitarė ir priėmė pasiūlymą paimti ne mažesnę kaip 1200 Lt (347,54 Eur) kyšį, kurį po įvykdytos nusikalstamos veikos pasidalins per pusę, už tai, kad padės vykdyti kontrabandą, o būtent: tarnybos metu, neteisėtai perdavė informaciją apie valstybės sienos ruože esančių pareigūnų dislokacijos vietas ir nesaugomą valstybės sienos ruožą, tokiu būdu padėjo ir sudarė sąlygas esant nesaugomam valstybės sienos ruožui, netrukdomai, išvengiant muitinės kontrolės, iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją pergabenti 6000 pakelių cigarečių su Baltarusijos Respublikos banderolėmis, kurių muitinė vertė, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, viršijo 250 MGL dydžio sumą”.⁶³

Kai kontrabandą padaro organizuota grupė visų dalyvių veikos kvalifikuojamos be nuorodos į BK 24 straipsnį. Kai kontrabandą padaro asmenys, susivieniję į nusikalstamą susivienijimą, visų jų veikos kvalifikuojamos pagal BK 199 ir 249 straipsnius.⁶⁴

Apibendrinant, esant kontrabandos kvalifikavimui reikia nustatyti ne tik subjekto amžių ir pakaltinamumą, bet ir kitus kaltininko požymius, t.y. ar asmuo padarė nusikaltimą būdamas valstybės tarnautoju ar pareigūnu; ar asmuo veikė juridinio asmens naudai ar interesams bei koks yra kaltininko vaidmuo esant bendrininkavimui.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų 2003 m. gruodžio 29 d. senato nutarimas Nr. 43 “*Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje*”.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. balandžio 19 d. nutartis *baudžiamajoje byloje, Nr. 2K-144-139/2016*.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų 2003 m. gruodžio 29 d. senato nutarimas Nr. 43 “*Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje*”.

2.4. Subjektyvioji pusė

Nusikaltimo subjektyvioji pusė, tai veikos vidinė (psichinė) pusė, kuri parodo asmens psichinį santykį su daroma veika. Ją apibūdina kaltė, tikslas bei motyvas.⁶⁵

Kaltė, tai valstybės smerkiamas ir baudžiamas vientisas kaltininko psichinis santykis (tyčios ar neatsargumo forma) su daromu nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu. Ji siejasi su nusikalstamos veikos subjekto būtinaisiais požymiais – amžiumi, pakaltinamumu, ir ne tik teisine, bet ir socialine etine prasme pagrindžia valstybės teisę bei pareigą bausti kaltininkus.⁶⁶ Kontrabanda yra tyčinis nusikaltimas, kuris padaromas tiesiogine tyčia. Kaltininkas suvokia, kad jis neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus ir nori taip veikti.⁶⁷ Pažymėtina, kad pagal teismų praktiką kaltės turinys atskleidžiamas remiantis ne vien tik kaltininko paaiškinimais, kaip jis suvokė bei vertino savo daromų veiksmų ar neveikimo pobūdį, padarinius ir t. t., bet ir pagal išorinius (objektyvius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, būdą, pastangas juos padarant, situaciją, kuri buvo juos padarant, ir pan. Iš bylos medžiagos matyti, kad teismų išvada, jog “A. S. padarė tyčinį nusikaltimą veikdama tiesiogine tyčia, padaryta remiantis bylos faktinių aplinkybių, byloje surinktų įrodymų visumos vertinimu. Teismai konstatavo, kad nėra pagrindo pripažinti, jog A. S. nustatytą būtinumą deklaruoti gabenamus pinigus bei jų deklaravimo tvarką ji pažeidė dėl nežinojimo ar suklydimo, atsižvelgdami į konkrečias bylos aplinkybes. A. S. nuteista už tai, kad vykdama iš Tailando į Lietuvą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną – Klaipėdos teritorinės muitinės Palangos oro uosto postą, savo rankinėje gabenavo 32 776 JAV dolerius, 5 235 eurus, 2 900 Australijos dolerių ir 80 Lt (iš viso 32 531,62 Eur), kurių nepateikė muitinės kontrolei. Pareigūnams atliekant patikrinimą, nuteistoji turėjo galimybę informuoti apie gabenamus deklaruotinus pinigus, kad jai ne kartą buvo užduotas klausimas, ar ji turi deklaruotinių pinigų, tačiau atsakydavo neigiamai, kad ji juos informavo tik apie deklaruotinus gintaro dirbinius. Taigi, nagrinėjamu atveju deklarantas buvo grynuosius pinigus gabenusi A. S., kuri turėjo pareigą ir galimybę juos deklaruoti, tačiau to nepadarė ir pareigūnų neinformavo apie gabenamus pinigus, kurių suma viršijo 10 000 eurų”.⁶⁸ Kitoje byloje, “N. U. nuteistas pagal BK 199

⁶⁵ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 150.

⁶⁶ PRAPIESTIS, J., PRAPIESTIS, D. Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. *Teisės apžvalga*, 2016, 2(14), p. 48-61.

⁶⁷ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 449.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m.

straipsnio 1 dalį už tai, kad neturėdamas leidimo išvežti iš Lietuvos Respublikos antikvarinio daikto, įtraukto į kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Kultūros ministerijos leidimą, sąrašą, paštu išsiuntė antikvarinę knygą „Triodas Cvetnaja“. Svarbus teismo įsitikinimas, kad šių daiktų gabentojas iš tiesų suvokė ne tik formalų būtinumą turėti leidimą, bet ir faktą, kad gabenamas daiktas turi kultūrinę vertę, dėl kurios šiam taikoma valstybės apsauga, ir kad jis veikia priešingai šios apsaugos tikslams – išsaugoti kultūros vertybes dabarties ir ateitiems kartoms. Tik tada galima daryti išvadą apie tyčinį veikos pobūdį ir pakankamą jos pavojingumą baudžiamajai atsakomybei taikyti. Nagrinėjamos bylos aplinkybės rodo, kad N. U., nors ir suprato, kad turimai knygai gali būti daugiau kaip 100 metų, tačiau nelaikė jos turinčia didelę kultūrinę vertę, todėl, pardavė ją tik už 250 JAV dolerių. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad N. U. knygą į paštą atsinešė nesupakuotą, neslėpdamas, ją siuntė užpildęs atitinkamą muitinės deklaraciją”.⁶⁹ Minėtas aplinkybes teismas įvertino, jog asmuo siųsdamas į JAV jam nuosavybės teise priklausančią antikvarinę knygą be reikiamo leidimo, neveikė kontrabandos nusikaltimui būdinga tiesiogine tyčia ir todėl priėmė išteisinamąjį nuosprendį.

Kontrabandos atveju papildomi subjektyviosios pusės požymiai - nusikaltimo padarymo motyvas ir tikslas neįtraukiami į privalomus nusikaltimo sudėties požymius ir veikos kvalifikavimui reikšmės neturi, į juos atsižvelgiama parenkant ir skiriant bausmę.⁷⁰ Baudžiamoji teisė motyvą apibūdina kaip asmens vidines paskatas atlikti tam tikrus veiksmus, o tikslas suprantamas kaip asmens siekiamas bei norimas rezultatas. Kontrabandos motyvai bei tikslai gali būti įvairūs. Dažniausiai šie nusikaltimai padaromi dėl savanaudiškų paskatų, t.y. siekiama išvengti mokesčių, pasipelnyti, gauti finansinės naudos. Teisėjai, realizuojant teisingumo principą, atsižvelgia į motyvus ir tikslus skiriant bausmes ir todėl savanaudiškos paskatos lems didesnę bausmę negu kontrabandos gabenimas dėl sunkios turtinės ar beviltiškos padėties.

Nusikalstama veika, padaryta dėl labai sunkios turtinės arba beviltiškos kaltininko padėties, yra tokia aplinkybė, kuri apibūdina ne tik objektyvias nusikalstamos veikos prielaidas, bet ir jos subjektą. Ši aplinkybė reiškia, kad “kaltininkui susiklosto tokios

balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-130-699/2015.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 24 d. nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-60-788/2015.

⁷⁰ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 450.

objektyvios išorinio gyvenimo aplinkybės, kurios padaro tiesioginį poveikį jo elgesio pasirinkimui, t. y., vadovaudamasis savo vertybinėmis orientacijomis, jis taip įvertina konkrečiai jam susidariusią gyvenimo situaciją, kad išeitį randa tik darydamas nusikalstamą veiką. Pažymėtina ir tai, kad beviltiška kaltininko padėtis visuomet yra fakto klausimas, kurį teismas kiekvieną kartą nustato atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes. Tiek ikiteisminio tyrimo, tiek teismo posėdžio metu nustatomos objektyviai susiklosčiusios kaltininko gyvenimo aplinkybės, psichologinė būseną dėl šių aplinkybių, asmens suvokimas, ar galėjo jis išvengti nusikalstamos veikos padarymo, ir pan. Taigi, įvertinus aplinkybių visumą, turi būti konstatuojama, kad buvo susidariusi išskirtinai sudėtinga situacija. Vienoje byloje E. K. savo sunkią turtinę padėtį grindžia tuo, kad jis veikos padarymo metu neturėjo darbo, o sugyventinės motinai buvo reikalingi vaistai. Tačiau byloje nustatyta, kad tiek jo sugyventinė, tiek jos motina gaudavo kad ir nedideles, tačiau nuolatines, pajamas, o vien tai, kad asmuo konkrečiu metu neturi darbo, savaime nėra pagrindas pripažinti sunkią turtinę ar beviltišką padėtį. Teismas, konstatavo, kad nusikalstamą veiką E. K. padarė ne dėl labai sunkios turtinės arba beviltiškos padėties”.⁷¹

Apibendrinant, daroma išvada, kad asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą tada, kai suvokia savo veikos pavojingumą, numato pasekmes ir jų siekia, kitaip tariant, kai asmuo veikia tiesiogine tyčia. Be to, neteisėtai gabendamas daiktus, asmuo dažniausiai siekia finansinės naudos sau ir todėl vadovaujasi savanaudiškais tikslais ir motyvais, kurie nors veikos kvalifikavimui reikšmės ir neturi, bet jiems esant teismas atsižvelgia skirdamas bausmės dydį.

2.5. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai

Kontrabandos didesnę pavojingumą lemia specialaus dalyko, t.y. tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų, šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitas strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Didesnis pavojingumas pasireiškia didesne grėsme žmonių sveikatai, jų gyvybei bei visuomeniniam saugumui. 199 straipsnio 2 ir 3 dalies specialaus dalyko sąrašas yra baigtinis. Kontrabandos specialaus dalyko sąvokos yra apibrėžtos atskiruose Lietuvos Respublikos

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-520/2012.

įstatymuose:

- a. Tam tikros dopingo medžiagas reglamentuoja Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymas. Tai organizmo fizinę ir psichinę veiklą skatinančios ar slopinančios medžiagos.⁷²
- b. Šaunamasis ginklas, tai įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, o šaudmenis, tai tai kuo šaudoma iš šaunamųjų ginklų.⁷³
- c. Sprogmenis - įtaisai, specialiai pagaminti sprogimui sukelti; sprogstamosios medžiagos, tai cheminiai junginiai ar mišiniai kurie geba sprogti.⁷⁴
- d. Radioaktyviosios medžiagos, tai kiekviena medžiaga, kurioje yra vienas arba daugiau radionuklidų ir kurių savitasis aktyvumas viršija nustatytą dydį.⁷⁵
- e. Kitos strateginės prekės - dvigubos paskirties prekės ir (ar) karinė įranga, taip pat paslaugos, susijusios su šiomis prekėmis. Dvigubos paskirties prekės, tai prekės, programinė įranga ir technologijos, kurios gali būti naudojamos ir civiliniams, ir kariniams tikslams, taip pat visos prekės, kurios pagal tiesioginę paskirtį nėra skirtos sprogdinimams, tačiau koku nors būdu gali būti panaudotos branduolinių ginklų ar kitų branduolinių sprogstamųjų įtaisų gamybai. Karinė įranga, tai technika ir jos komponentai, technologijos, programinė įranga, ginklai, amunicija bei jos dalys, sprogmenys, specialiai sukurti ar pritaikyti kariniams tikslams.⁷⁶
- f. Nuodingąsias medžiagas apibrėžia nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas⁷⁷ - medžiagos, kurios veikdamos gyvus organizmus daro toksinį poveikį ar gali sukelti žmogaus mirtį.⁷⁸
- g. Stipriai veikiančios medžiagos, kurios turi pavojingą poveikį žmogaus sveikatai ar gyvybei, kai vartojamos didelėmis dozėmis. Jų kontrolė nėra reglamentuota atskirame įstatyme, bet tam, kad jos būtų pripažįstamos stipriai veikiančiomis turi atitikti tokius kriterijus: jos gali sukelti žymią žalą žmogaus sveikatai; turi būti oficialiai nepripažintos narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis ir nebūti įtrauktos į pirmąjį narkotinių

⁷² Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymas. *TAR*, 2015-05-15, Nr. 7406.

⁷³ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002-02-06, Nr. 13-467.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012-07-12, Nr. 81-4220.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999-01-27, Nr. 11-239.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos strateginių prekių ir technologijų importo, tranzito ir eksporto kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002-07-24, Nr. 74-3142.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-07-25, Nr. 64-2330.

⁷⁸ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 3 knyga. Specialioji dalis: 213-330 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2010, p. 347.

medžiagų sąrašą, o turi būti įtrauktos į Jungtinių Tautų Organizacijos 1988 m. gruodžio 19 d. konvencijos “Dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta”, pirmąjį stipriai veikiančių medžiagų sąrašą bei I ir II lenteles.⁷⁹

h. Narkotines, psichotropines medžiagas - gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai.⁸⁰

i. Narkotinių psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) - ⁸¹ cheminės medžiagos, naudojamos narkotinių ar psichotropinių medžiagų gamybai, gaminimui, perdirbimui.

Jų gabenimo kiekis ar būdas neturi reikšmės kontrabandos kvalifikavimui, kadangi jo gabenimas jau yra traktuojamas kaip nusikaltimas.⁸²

Šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gabenimas, įgijimas, laikymas, nešiojimas, gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną (kontrabanda) kvalifikuojamas kaip baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalies ir 253, 256, 259, 260, 266, 267 straipsnių sutaptis.⁸³ Pavyzdžiui, “asmuo nuteistas pagal BK 199 straipsnio 2 dalį, 260 straipsnio 3 dalį už tai, kad vykdamas lėktuvu, neturėdamas leidimo ir nepateikdamas muitinės kontrolei, o būtent paslėpęs specialiai įrengtoje slėptuvėje, t. y. dviguboje lagamino sienelėje iš Zanzibaro į Lietuvos Respubliką neteisėtai atgabeno labai didelį kiekį narkotinės medžiagos heroino”.⁸⁴ Kitoje byloje, “asmuo nuteistas pagal 21 straipsnio 1 dalį, 199 straipsnio 2 dalį, 250 straipsnio 6 dalį, 253 straipsnio 2 dalį laisvės atėmimu už tai, kad veikdamas organizuota grupe su kitais asmenimis, rengėsi daryti šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabandą, neteisėtai disponavo ne mažiau kaip trimis šaunamaisiais ginklais, didelės sprogstamosios galios dideliu kiekiu šaudmenų,

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998-01-23, Nr. 8-161.

⁸¹ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999-06-23, Nr. 55-1764.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų 2003 m. gruodžio 29 d. senato nutarimas Nr. 43 “Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje”.

⁸³ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 451.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-436-489/2016.

sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų, teikė materialinę ir kitokią paramą teroristinei grupei”⁸⁵. Taigi, už tam tikrų 199 straipsnyje nurodytų daiktų neteisėtą gabenimą yra numatyta baudžiamoji atsakomybė ir kituose baudžiamojo kodekso straipsniuose. Be to, už aukščiau išvardintų kontrabandos dalyko gabenimą, atsakomybė kyla nepriklausomai nuo jų gabenamo kiekio. Tam, kad nusikalstama veika būtų laikoma baigta, pakanka vien gabenimo fakto. Šiuo griežtu reglamentavimu, valstybė siekia užkirsti kelią minėtų daiktų plitimui ir taip užtikrinti visuomenės saugumą.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-184/2014.

3. KONTRABANDOS NUSIKALTIMO ATSKYRIMAS NUO ADMINISTRACINIO NUSIŽENGIMO

Lietuvos Respublikos teisės aktai numato baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimą ir administracinę atsakomybę už administracinį nusižengimą, kai kaltininkas pažeidė įstatymų nustatytą daiktų (prekių) gabenimo tvarką per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Tiek administracinė, tiek baudžiamoji teisė reguliuoja teisinius santykius remdamasi draudimo metodu, t.y. imperatyvu, kuris numato, jog viskas kas nėra leista įstatymu yra uždrausta. Riba tarp administracinės teisės ir baudžiamosios teisės yra kintama, kadangi esant atitinkamiems požymiams tam tikros veikos, priskirtinos administracinės teisės pažeidimams, gali pereiti į baudžiamuosius nusikaltimus ar nusižengimus, ir atvirkščiai.⁸⁶

Nusikaltimas, tai pavojinga ir baudžiamajame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė,⁸⁷ o administracinis nusižengimas, tai administracinių nusižengimų kodekse uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veika (veikimas arba neveikimas), atitinkanti administracinio nusižengimo požymius,⁸⁸ t.y. veika, kuri pripažįstama kaip mažai pavojinga: nėra atsakomybės sunkinančių aplinkybių; kaltininkas prisipažino padaręs administracinį nusižengimą ir nuoširdžiai gailisi arba padėjo jį išaiškinti; padarytas administracinis nusižengimas, dėl kurio nepadaryta žala pirkėjų ir klientų teisėms ir teisėtiems interesams, sveikatai ar prekių (paslaugų) pasirinkimui arba kuriuo padaryta žala galima ištaisyti nedelsiant prekių pardavimo ir paslaugų teikimo vietoje bei padarytas administracinis nusižengimas, kurio metu kaltininkas gavo ar pasikėsino gauti ne didesnę kaip 5 eurų turtinę naudą.⁸⁹

Baudžiamoji atsakomybė yra sunkiausia pagal savo pobūdį ir yra pagrindinis teisinis padarinys nusiklastamą veiką padariusiam asmeniui. Be to, tai yra asmeninė prievolė, kai savo pareigų (teismo įpareigojimų) vykdymo asmuo negali perkelti tretiesiems asmenims. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad baudžiamoji atsakomybė yra individuali, nepriklausanti nuo kito asmens

⁸⁶ BAKAVECKAS, A., *Administracinė teisė: teorija ir praktika*: vadovėlis. Vilnius: MES, 2012, p. 182.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *TAR*, 2015-07-10, Nr. 11216.

⁸⁹ Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas “Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo”, *TAR*, 2017-01-26, Nr. 1502.

atlikto administracinio teisės pažeidimo, drausminio nusižengimo, civilinio delikto ar nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo.⁹⁰

Administracinė atsakomybė, teisinės atsakomybės rūšis, reiškianti fizinio ar juridinio asmens pareigą atsakyti už šią atsakomybę reglamentuojančiuose įstatymuose nurodytas draudžiamas veikas, siekiant, kad ateityje būtų vengiama elgtis teisei priešingu ir visuomenei pavojingu būdu.⁹¹ Administracinė atsakomybė kyla tada, kai savarankiškas administracinės teisės normų įgyvendinimas yra neįmanomas ir jį būtina užtikrinti valstybės prievarta. Būtinybė kyla atsiradus negatyvaus pobūdžio aplinkybėms, t.y. administracinio teisės pažeidimo padarymo atveju.⁹²

Administracinių nusižengimų kodeksas atsakomybę už kontrabandą įtvirtina 208 straipsnyje, kur nustatyta, kad už prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų vertė:

- neviršija penkių bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių (bazinį bausmių ir nuobaudų dydį sudaro 37,66 Eur)⁹³, užtraukia baudą nuo vieno šimto šešiasdešimt iki aštuonių šimtų šešiasdešimt eurų.

- viršija penkis bazinius bausmių ir nuobaudų dydžius, bet neviršija penkiasdešimt bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio keturių šimtų iki trijų tūkstančių eurų.

- viršija penkiasdešimt bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, bet neviršija dviejų šimtų penkiasdešimt bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, užtraukia baudą nuo dviejų tūkstančių septynių šimtų iki šešių tūkstančių eurų.

Tai kaip gi atskirti kada kyla administracinė, o kada baudžiamoji atsakomybė? Visų pirma asmuo už padarytą teisės pažeidimą atsako administracine tvarka, jeigu padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Visų antra atsakomybė už kontrabandą atribojama pagal dalyką ir vertę. Administracinė atsakomybė nėra numatyta už kilnojamasias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis,

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-260/2006.

⁹¹ ANDRUŠKEVIČIUS, A., *Administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008, p. 121.

⁹² BAKAVECKAS, A., *Administracinė teisė: teorija ir praktika*: vadovėlis. Vilnius: MES, 2012, p. 225.

⁹³ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimo Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ pakeitimo. *TAR*, 2014-09-11, Nr. 12127.

sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyviausias medžiagas ar kitas strategines prekes, Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas tam tikras dopingo medžiagas, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius) gabenimą. Atsakomybė kyla, kai kontrabandos dalyko vertė neviršija 250 MGL dydžio.

Kontrabandos dalyko vertės nustatymas yra reikšmingas, nes traukiant asmenį atsakomybėn būtent nuo apskaičiuotos vertės priklauso ar asmeniui bus inkriminuotas administracinis nusižengimas, ar pagal baudžiamąjį įstatymą - nusikaltimas. Baudžiamojo kodekso 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas *nullum crimen, sine lege* principas, kuris pažymi, kad asmuo atsako tik tuo atveju, jeigu jo padaryta veika buvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio nusikalstamos veikos padarymo metu.⁹⁴ Taigi, kvalifikuojant veiką atsižvelgiama į kontrabandos dalyko vertę bei bazinį bausmių ir nuobaudų dydį esantį nusikaltimo padarymo metu. Kontrabandos dalyko vertė nustatoma pagal prekių muitinę vertę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, t.y. remiantis įsakymu “Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo”⁹⁵ bei “Dedukcinio prekių muitinės vertės nustatymo metodo taikymo instrukcijos” įsakymu.⁹⁶ Taip pat ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas.⁹⁷

Įsakyme “Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo” yra išvardinti metodai, kurie padeda nustatyti gabenamų daiktų vertę: prekių sandorio vertės metodas, tapačių ar panašių prekių sandorio vertės metodas, dedukcinės vertės metodas, apskaičiuotosios vertės metodas.

Nustatant importuojamų prekių muitinę vertę sandorio vertės metodu, jų muitinė vertė yra sandorio vertė, t. y. pinigų suma, sumokėta ar mokėtina už importuojamas prekes. Muitinio įforminimo metu importuojamų prekių muitinė vertė gali būti nustatoma taikant tapačių prekių sandorio vertės metodą arba panašių prekių sandorio vertės metodą, kai deklarantas muitinio įforminimo metu pateikia dokumentus, kuriais remiantis anksčiau buvo

⁹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

⁹⁵ Muitinės Departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas “Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, Nr. 70-2475.

⁹⁶ Muitinės Departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas “Dėl dedukcinio prekių muitinės vertės nustatymo metodo taikymo instrukcijos patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2007-05-11, Nr. 51-2001.

⁹⁷ 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas. OL, 2013, 269, p. 1.

importuotos tapačios arba panašios prekės kaip ir importuojamos prekės, kurių vertę reikia nustatyti, ir jų muitinė vertė buvo nustatyta taikant sandorio vertės metodą, ir nuo to laiko importo sąlygos nepasikeitė. Dedukcinis muitinio įvertinimo metodas gali būti taikomas tik tuo atveju, jei importuotojas pateikia muitinei informaciją apie importuotų prekių pardavimą Sąjungoje, kurią muitinė gali patikrinti ir atlikti dokumentų ir juose esančios informacijos įvertinimą. Importuojamų prekių muitinė vertė nustatoma remiantis apskaičiuotosios vertės metodu, jei deklarantas pateikia duomenis apie prekių pagaminimo kaštus, taip pat duomenis apie importuojamų prekių vežimo ir draudimo išlaidas.⁹⁸

Pažymėtina, kad į kontrabandos dalyko vertę nėra įskaičiuota teisėtai gabenamų daiktų vertė, kai tuo pačiu metu neteisėtai gabena ir kitus daiktus. Pavyzdžiui, “asmuo deklaravo, kad neveža privalomai deklaruotinių prekių, o tik jų leistiną kiekį, tačiau atlikus automobilio detalų patikrinimą nustatyta, kad nedeklaravęs ir nepateikdamas muitinės kontrolei, bet paslėpęs tarp asmeninių daiktų, jis gabeno 120 pakelių cigarečių, kurių bendra muitinė vertė 7,96 MGL (299,80 Eur)”.⁹⁹ Leistinas kiekis¹⁰⁰ (orientacinis: 800 cigarečių (40 pakelių)) nėra įskaičiuojamas į bendrą muitinės vertę. Be to, svarbu paminėti, kad jeigu prekių muitinės vertės elementai išreikšti ne eurais, o užsienio valiuta, šie elementai perskaičiuojami pagal Europos Centrinio Banko paskelbtą orientacinį euro ir užsienio valiutos santykį, o tais atvejais, kai orientacinio užsienio valiutos ir euro santykio Europos Centrinis Bankas neskelbia, – pagal Lietuvos banko nustatomą ir skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutos santykį.¹⁰¹

Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 212 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad daiktų (prekių) vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius.¹⁰² Su tokiu reglamentavimu galima nesutikti, nes nesumokėti mokesčiai neturi jokios turtinės vertės asmeniui, kuris atlieka kontrabandos nusikaltimą, nes nesumokėjus mokesčius padaroma žala valstybei. Kalbant apie 199 straipsnio 1 dalį (kadangi 199 straipsnio 2 bei 3 dalis kvalifikuojama nepriklausomai nuo vertės) galima iškelti klausimą ar nėra pažeidžiamas baudžiamosios ekonomijos principas, kai

⁹⁸ Muitinės Departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas “Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, Nr. 70-2475.

⁹⁹ Vilniaus rajono apylinkės teismo teisėja. 2015 m. birželio 22 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. A2.11.-1068-927/2015.

¹⁰⁰ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyva 2008/118/EB dėl bendros akcizų tvarkos, panaikinanti direktyvą 92/12/EEB. OL, 2008, 9.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, Nr. 73-2517.

¹⁰² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

įskaičiuojama privalomus sumokėti mokesčius į muitinės vertę? Bausmės ekonomijos principas reiškia, kad turi būti nustatytos tokios sankcijų ribos, kurios leidžia teismui parinkti tokias minimalias bausmes, kurių užtektų nuteistajam pasitaisyti.¹⁰³ Pažymėtina, kad kiekvieną kartą, kai teismas randa galimybių sutaupyti represiją (atidėti laisvės atėmimo bausmės vykdymą nuteistajam, atleisti jį nuo baudžiamosios atsakomybės, paskirti švelnesnę bausmę, nei nustatyta įstatymo, ir kt.), galima kalbėti ir apie vadovavimąsi baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės principu.¹⁰⁴ Jis reiškia, kad baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imamasi tik tada, kai tai neišvengiama, t. y. neįmanoma kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis apginti pažeidžiamų teisinių gėrių. Būtent *ultima ratio* (lot. kraštutinė priemonė) principas, išvedant jį iš minėtų proporcingumo, subsidiarumo, žalos, teisinių gėrių gynimo, žmogaus teisių apsaugos postulatų, tapo vienu pamatinių pagaliau pradėjus formuoti ES baudžiamosios politikos doktriną.¹⁰⁵ Europos Komisijos 2011 m. rugsėjo 20 d. priimtame komunikate, skirtame šiems klausimams, tiesiogiai remiamasi *ultima ratio* kaip pamatiniu principu: „Baudžiamieji tyrimai ir sankcijos gali turėti didelės įtakos piliečių teisėms, įskaitant pasmerkimą. Todėl baudžiamoji teisė visada turi išlikti kraštutinė priemonė. Į tai atsižvelgiama bendruoju proporcingumo principu. Prieš priimant baudžiamosios teisės priemones aiškiai reikalaujama patikrinti, ar baudžiamosios teisės priemonės būtinos veiksmingo politikos įgyvendinimo tikslui pasiekti.“¹⁰⁶ Ši idėja reiškia, kad valstybės reakcija į nusikalstamas veikas grįstina minimalaus pakankamumo principu, o laisvės atėmimo bausmė traktuotina kaip kraštutinė priemonė, kai kitos bausmės būtų aiškiai neadekvačios padaryto nusikaltimo aplinkybėms ir sunkumui.¹⁰⁷ Taigi, įskaičiuojant į muitinės vertę nesumokėtus mokesčius, kurie turinės naudos kaltininkui neturi, apsunkina jo padėtį ir pažeidžia bausmės ekonomijos principą, kadangi skaičiuojant padarytą žalą kartu su nesumokėtais mokesčiais kaltininkui dažnai užtraukia baudžiamąją atsakomybę, o ne administracinę, nes bendra vertė viršija 250 MGL dydį. Pavyzdžiui, „asmuo nuteistas pagal 199 straipsnio 1 dalį dėl to, kad neteisėtai gabeno cigaretes, kurias buvo privaloma pateikti muitinei. Dėl prekių muitinės vertės nustatyta, kad 5990 pakelių cigarečių „Jin Ling“ su

¹⁰³ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 1996, p. 51.

¹⁰⁴ FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, 19(2): 715-738.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ 2011 m. rugsėjo 20 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“. OL, 2011, 573.

¹⁰⁷ FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, 19(2): 715-738.

Rusijos Federacijos banderolėmis muitinė vertė yra 3414,30 Lt, (988,85 Eur), o privalomi sumokėti mokesčiai (muitas, akcizas, PVM) – 41294,00 Lt (11959,57 Eur)”.¹⁰⁸ Taigi, bendra cigarečių vertė, įskaitant privalomus sumokėti importo mokesčius yra 11959,57 Eur, kas viršija 250 MGL dydį (9415,00 Eur), o jeigu muitinė vertę nustatytą tik už konfiskuotą kontrabandos dalyką, tai asmeniui kiltų administracinė atsakomybė pagal Administracinių nuižengimų kodekso 208 straipsnio 2 dalį be teistumo numatyto baudžiamojoje teisėje, kuris nustato asmeniui tam tikrus laisvės ir teisės suvaržymus.

¹⁰⁸ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. birželio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. N1-215-383/2015.

4. KONTRABANDOS IR PANAŠIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ ATRIBOJIMAS

Lietuvos Respublikai įstojus į Europos Sąjungą, esminiai pokyčiai įvyko muitinės srityje (Europos Bendrijos sutartis įtvirtino muitų sąjungą, vienodą vidaus rinką, laisvą prekių judėjimą ir bendrąjį muitų tarifą į Bendrijos teritoriją gabenamoms prekėms)¹⁰⁹ ir todėl 2005 m. birželio 23 d. baudžiamasis kodeksas buvo papildytas¹¹⁰ 199¹ ir 199² straipsniais.

199¹ straipsnis reglamentuoja muitinės apgaulę, t.y. atvejus, kurie susiję su tolimesniais asmens veiksmais, kai į Bendriją atgabentos prekės pristatomos į muitinę pažeidžiant nustatytus įsipareigojimus¹¹¹, o būtent įvežant iš Europos Sąjungos valstybės narės į Lietuvos Respubliką privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikimas Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės¹¹² muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiant. Asmuo už šio nusikaltimo padarymą baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų. Be to, numatyta baudžiamoji atsakomybė ir juridiniam asmeniui.¹¹³

Baudžiamojo kodekso 199 ir 199¹ straipsnių atribojimas pasireiškia per objektyviąją pusę, kadangi kiti sudėties elementai sutampa. Muitinės apgaulė pasireiškia:

- daiktų, įvežtų į Lietuvos Respublikos teritoriją iš Europos Sąjungos valstybės narės, nepateikimas muitinei, t.y. tranzitu (ne Lietuvos prekių gabenimas per Lietuvos Respublikos teritoriją) gabenamų prekių neatgabenimas ir nepateikimas nustatytu laiku ir sąlygomis muitinei;

- kitokiu muitinės kontrolės išvengimas, t.y. prekių identifikavimo priemonių pažeidimas, suklastotų dokumentų, melagingai liudijančių, kad prekės jau buvo pateiktos muitinės kontrolei, pateikimas.¹¹⁴ Šių sudėčių esmė yra ta pati, t.y. daiktų (prekių) neteisėtas gabenimas nepateikiant jų muitinės patikrinimui siekiant išvengti mokesčių. Norint atskirti, reikia visų pirmą nustatyti valstybes ir jeigu daiktai (prekės) gabenamos tarp Europos Sąjungos valstybių narių, tai taikoma muitinės apgaulė, o jeigu iš trečiųjų šalių, tai

¹⁰⁹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 453.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹, 308¹ straipsniais“. *Valstybės žinios*, 2005-06-30, Nr. 81-2945.

¹¹¹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 454.

¹¹² Europos Sąjungos valstybės narės [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries_lt>.

¹¹³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

¹¹⁴ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 456.

kontrabanda. Pažymėtina, kad kontrabandos sudėtis lankstesnė, nes įstatymų leidėjas konkrečiai nenurodo iš kokios valstybės prekės turi būti įvežamos, todėl ir inkriminuojama dažniau. Šiuo klausimu teismų praktikoje nekyla sunkumų skiriant vieną ar kitą sudėtį, nes muitinės apgaulė, tai ir yra kontrabanda tik jau konkrečiai tarp Europos Sąjungos valstybės narių.

199² straipsnis numato neteisėtą disponavimą akcizais apmokestinamomis prekėmis, t.y. tas, kas pažeisdamas nustatytą tvarką įgijo, laikė, gabenė, siuntė, naudojo ar realizavo akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.¹¹⁵ Akcizais apmokestinamos prekės, tai 1) etilo alkoholis ir alkoholiniai gėrimai; 2) apdorotas tabakas; 3) energiniai produktai; 4) elektros energija.¹¹⁶

Nusikaltimas padaromas alternatyviais veiksmais: įgijimu (veiksmais, kuriais asmuo pažeisdamas teisės aktų nustatytą tvarką gauna akcizais apmokestinamas prekes, pvz. pirkimas), laikymu (faktinis akcizais apmokestinamų prekių buvimas kaltininko žinioje), gabenimu (akcizais apmokestinamų prekių pervežimas iš vienos vietos į kitą nepriklausomai nuo gabenimo būdo), siuntimu (akcizais apmokestinamų prekių gabenimas iš vienos vietos į kitą nedalyvaujant tas prekes siunčiančiam asmeniui), naudojimu (kaltininkas akcizais apmokestinamas prekes naudoja savo ar kitų asmenų poreikiams tenkinti), realizavimu (atlygintinis ar neatlygintinis akcizais apmokestinamų prekių perdavimas kitam asmeniui).¹¹⁷

Teismui nekyla sunkumų kvalifikuoti veiką pagal 199² straipsnį, kai asmuo neteisėtai įgija, laiko, gabena, siunčia, naudoja ar realizuoja akcizais apmokestinamas prekes valstybės viduje. Pavyzdžiui, „asmuo nuteistas pagal 199² straipsnį už Baltarusijos Respublikos banderolėmis paženklintus 8000 pakelių cigarečių „Fest“ gabenimą nuo Lietuvos Respublikos valstybės sienos, o būtent nuo kaimo ribose, Šalčininkų rajone, esančios valstybės sienos iki savo automobilio, kurių vertė įskaitant privalomus sumokėti valstybei mokesčius viršijo 250 MGL dydžio sumą”.¹¹⁸ Tuo tarpu, kyla klausimas kaip teismai kvalifikuoja veikas, kai akcizais apmokestinamos prekės yra gabenamos kontrabandos būdu? Šiuo metu teismai formuoja praktiką inkriminuojant kaltininkui 199 ir 199² straipsnių idealiąją sutaptį ir tai yra teisinga, kadangi asmuo viena veika tuo pačiu laiku pažeidžia šių

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-11-23, Nr. 98-3482.

¹¹⁷ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 460-461.

¹¹⁸ Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. *2016 m. birželio 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 1-193-365/2016*.

abiejų nusikaltimų sudėtis, numatytas skirtinguose baudžiamojo kodekso straipsniuose.¹¹⁹ Kitaip tariant, darydamas vieną nusikalstamą veiką tais pačiais veiksmais atliko ir kitos nusikalstamos veikos sudėties požymius. Be to, svarbu pažymėti, kad tokiu kvalifikavimu kaltininko padėtis nėra apsunkinama, kadangi taikomos sankcijos nėra sudedamos, o bendrinamos apėmimo būdu.¹²⁰ Vienoje iš bylų, teismas nepagrįstai padarė išvadą, jog akcizais apmokestinamų prekių gabenimą, pažeidžiant nustatytą tvarką, apima kontrabandos, t.y. veikos, numatytos BK 199 straipsnio 1 dalyje, sudėtis ir papildomas veikos kvalifikavimas pagal BK 199² straipsnio 1 dalį yra perteklinis. Teismas nustatė, kad “baudžiamasis kodeksas numato, jog pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tas asmuo, kurio veika atitinka baudžiamajame įstatyme numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį. Nusikalstamos veikos sudėtis – tai baudžiamajame įstatyme numatytų objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių, kurie apibūdina pavojingą veiką kaip tam tikrą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, visuma. Asmuo iš Baltarusijos Respublikos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno pusprikabės lubose specialiai įrengtoje slėptuvėje paslėptus ir privalomus pateikti muitinei daiktus - cigaretes be banderolių, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą ir šių daiktų nedeklaravo, nepateikė muitinės kontrolei ir tokiu būdu šios kontrolės išvengė, t.y. asmens veiksmuose yra ne tik nusikalstamos veikos, numatytos BK 199 straipsnio 1 dalyje, sudėtis, bet ir BK 199² straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos sudėtis”.¹²¹ Pažymėtina, kad šiuo klausimu teismų praktika pasikeitė, kadangi buvo bylų, kur teismai dažnai asmens veiką kvalifikavo tik pagal 199² straipsnį, pavyzdžiui, vienoje iš tokių bylų asmuo nuteistas už tai, kad “turėdamas tikslą realizuoti cigaretes su Baltarusijos Respublikos banderolėmis ir tokiu būdu gauti pajamų, Latvijos Respublikoje, Rygos mieste, už 7000 eurų neteisėtai įgijo cigarečių su Baltarusijos Respublikos banderolėmis, kurių vertė, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, – 87152 Lt (25240,96 Eur), ir jas automobiliu neteisėtai gabeno iš Latvijos Respublikos į Lietuvos Respubliką, Vilniaus miestą”.¹²² Taigi, nors šioje veikoje esant 199 straipsnio sudėčiai, teismai netaikė kaltininkui sutapties, kai tuo tarpu realizavus tiek vienos, tiek kitos sudėties veikas, asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už abiejų straipsnių pažeidimą, kai

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga. *Teismų praktika*, 2016, Nr. 44.

¹²⁰ BIKELIS, S., Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir bausmės už kontrabandą. *Teisės problemos*, 2012, Nr. 4 (78).

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 4 d. nuosprendis *baudžiamajoje byloje*, Nr. 1A-220-495/2015.

¹²² Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja. 2014 m. balandžio 17 d. nuosprendis *baudžiamajoje byloje*, Nr. 1-26-354/2014.

įrodyta, jog yra pažeista nustatyta tvarka kaip šiuo metu teismai yra linkę kvalifikuoti šias veikas.

Tikslinga aptarti ir Baudžiamojo kodekso 200 straipsnio sudėtį, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos, o būtent: tas, kas neteisėtai neišvežė per Lietuvos Respublikos valstybės sieną prekių ar produkcijos, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą ir kurios pagal tranzito arba eksporto dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.¹²³ Neteisėtas neišvežimas iki 1998 metų buvo vienas iš kontrabandos būdų, o šiuo metu, tai atskiras baudžiamojo kodekso straipsnis ir nuo kontrabandos skiriasi tuo, kad nėra susijęs su neteisėtu prekių ar produkcijos gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir nors numato teisėtą prekių ar produkcijos gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, bet jų išvežimo tvarka yra pažeidžiama.¹²⁴ Pažymėtina, kad kontrabandos atirbojimas nuo neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo nesukelia didelių sunkumų. Baudžiamoji atsakomybė kyla už neveikimą, t.y. už tai, kad kaltininkas tyčia nustatyta tvarka neįvykdo pareigos išvežti minėtų prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos. Neteisėtas neišvežimas reiškia tai, kad tam tikros prekės ar produkcija pagal dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, bet dėl įstatymų nustatytos tvarkos pažeidimo buvo neišvežtos, t.y. buvo pažeistas ir nepratęstas išvežimo terminas; buvo atliktas neteisėtas prekių ar produkcijos iškrovimas Lietuvos Respublikos teritorijoje ar pradėtas šios sudėties dalyko realizavimas.¹²⁵ Baudžiamoji atsakomybė už nagrinėjamą veiką galima tik esant tiesioginei tyčiai, kuri šiuo atveju reiškia tai, kad asmuo suvokia, jog neteisėtai nevykdo savo pareigos nustatyta tvarka išvežti prekių ar produkcijos iš Lietuvos Respublikos, ir neketina to daryti (nori taip neveikti). Turint omenyje, kad pareigos išvežti prekes ar produkciją iš Lietuvos Respublikos įvykdymo terminas gali būti tiksliai nenustatytas, be to, įpareigotas asmuo turi galimybę šią pareigą norminių aktų nustatyta tvarka anuliuoti, apie prekių ar produkcijos neišvežimo nusikalstamą pobūdį sprendžiama pagal aplinkybes, rodančias, jog įpareigotas asmuo neketina nei oficialiai anuliuoti, nei vykdyti pagal tranzito arba eksporto dokumentus turimos pareigos. Tokiomis aplinkybėmis gali būti išvežti skirtų prekių ar produkcijos realizavimo Lietuvos Respublikos teritorijoje

¹²³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

¹²⁴ ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 466.

¹²⁵ ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009, p. 464-465.

faktas, jų išvežimo fiktyvus įforminimas, suklastotų dokumentų, melagingai rodančių, kad prekės ar produkcija išvežtos, pagaminimas ar įgijimas, išvežti skirtų prekių ar produkcijos pagrobimo ar praradimo imitavimas, jų sunaikinimas, bandymas jas nelegaliai išvežti per valstybės sieną ir pan.¹²⁶ Pavyzdžiui, “S. B. nuteistas už tai, kad turėdamas tikslą neišvežti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną prekes - aukso luitus ir juvelyrinius dirbinius iš aukso, kreipėsi į muitinės tarpininkę L. G., prašydamas įforminti muitinės procedūrą - aukso luitų eksportą, pateikdamas jai dokumentus, taip pat trys aukso luitus po 1 kg, nurodydamas siuntėją, gavėją ir kad šios prekės bus išvežtos traukiniu. Bendra muitinė vertė įskaitant privalomus sumokėti mokesčius viršijo 250 MGL dydžio sumą, neva išvežamos iš Lietuvos Respublikos traukiniu Nr. 30 Kaliningradas–Maskva, tačiau pačių prekių, kurios pagal eksporto dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos, V. S. nepateikė ir taip jų neišvežė iš Lietuvos Respublikos, žinodamas, kad V. S. fiktyviai patvirtins eksporto procedūrą užbaigimą. Po to V. S., padėjo paslėpti nusikalstamos veikos pėdsakus, įformindamas melagingus duomenis, kad prekės išvežtos iš Lietuvos Respublikos keleiviniu traukiniu Nr. 30 Kaliningradas–Maskva. Taigi teismai nustatė, kad S. B., padedant V. S., įforminęs eksporto procedūras dėl prekių (aukso luitų bei juvelyrinių dirbinių iš aukso, kurių vertė viršijo 250 MGL dydžio sumą), neteisėtai neišvežė šių prekių iš Lietuvos Respublikos, nors pagal eksporto dokumentus šios prekės turėjo būti išvežtos”.¹²⁷ Apibendrinant, visų šių straipsnių pažeidimas yra susijęs su siekimu išvengti mokesčių sumokėjimo į valstybės biudžetą. Tiek kontrabandos, tiek muitinės apgaulės, tiek neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis, tiek neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos sudėtys yra panašios ir norint teisingai kvalifikuoti kaltininko veiką, visų pirmą reikia nustatyti kiekvienos sudėties objektyviąją pusę, o tada ir kitus nusikalstamos veikos sudėties elementus.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-190/2008.

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-306/2014.

5. KONTRABANDOS BAUDŽIAMUMAS

5.1. Lietuvoje

Baudžiamoji atsakomybė suprantama kaip valstybės prievartos taikymas nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui bei jo padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas, o kaltininkui taikomi asmeninio ar turtinio pobūdžio suvaržymai bei apribojimai, kylantys iš asmens teistumo reiškia baudžiamosios atsakomybės realizavimą.¹²⁸

Bausmė dėl savo represyvumo yra pagrindinis baudžiamosios atsakomybės elementas¹²⁹ ir pagal baudžiamąjį kodeksą, tai yra valstybės prievartos priemonė, skiriama teismo nuosprendžiu nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą padariusiam asmeniui.¹³⁰ Įstatymų leidėjas turi pareigą apibrėžti bausmės tiek minimalią, tiek maksimalią ribą tam, kad kaltininkui būtų skirta teisinga sankcija už nusikalstamos veikos padarymą. Konstitucijoje įtvirtintas prigimtinio teisingumo principas suponuoja tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės turi būti teisingos. Teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai *inter alia* reiškia, kad valstybės taikomos priemonės turi būti adekvačios siekiamam tikslui.¹³¹ Pažymėtina, kad kiekviena nusikalstama veika padaroma konkrečioje situacijoje, esant tam tikroms, dažnai tik jai būdingoms, aplinkybėms, o ir nusikalstamas veikas padaro konkretūs asmenys, turintys tik jiems būdingų individualių savybių, todėl teismas teisingumo principo įgyvendinimą gali užtikrinti tik konkrečiam asmeniui individualizuodamas bausmę už padarytą nusikalstamą veiką.¹³²

Baudžiamojo kodekso 199 straipsnis numato skirti kaltininkui tokias bausmes kaip bauda, areštas arba laisvės atėmimas. Bauda, tai pinigine bausmė, kurią nustato teismas skirdamas bausmę savo nuožiūra atsižvelgdamas į bylos aplinkybes. Pagal baudžiamojo kodekso 199 straipsnio pirmą dalį numatyta bauda iki 1 500 MGL dydžio arba laisvės atėmimas iki 8 metų; pagal šio straipsnio antrą dalį - bauda iki 1 000 MGL dydžio, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki šešerių metų; pagal trečią dalį tik laisvės atėmimas nuo trejų iki dešimties metų, kuris reiškia kaltininko izoliavimą nuo visuomenės tam tikram laikui,

¹²⁸ DRAKŠAS, R., *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 46.

¹²⁹ PIESLIAKAS, V., Baudžiamoji atsakomybė kaip nusiklastamos veikos padarymo teisinis turinys. *Jurisprudencija*, 2007, t. 8 (98), p. 7-12.

¹³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

¹³¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai" [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta286/content>>.

¹³² DRAKŠAS, R., *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 115.

laikant jį tam tikrose įstaigose. Pažymėtina, kad bausmės pagal baudžiamojo kodekso 199 straipsnį nėra vienintelės, kurios skiriamos kontrabandos kaltininkams, šio kodekso 72 straipsnis papildomai numato įvežtų daiktų (prekių) bei kontrabandos įrankio ar priemonės konfiskaciją.

Kontrabandos bylose paprastai pažeidimo padarymo priemonė konfiskuojama, jeigu ji buvo specialiai tam pritaikyta arba jeigu tokio kiekio kontrabandinių prekių be jos nebūtų buvę galima gabenti nepateikiant muitinės kontrolei, t.y. “nusikalstamos veikos priemone pripažįstamas specialiai nusikalstamai veikai daryti pritaikytas turtas arba toks turtas, be kurio panaudojimo nusikalstamos veikos padarymas būtų labai apsunkintas”.¹³³ Tokių priemonių konfiskacija nėra būtina nuobauda, ji priklauso nuo teismo diskrecijos. Pavyzdžiui, “nedeklaruotos prekės buvo gabentos tarp asmeninių daiktų, pasirinkus žaliąjį kanalą buvo siekiama išvengti patikrinimo, tačiau pats automobilis techniškai nebuvo pakeistas taip, kad būtų specialiai pritaikytas prekių gabenimui kontrabanda. Gabentų cigarečių kiekis labai mažas (du pakeliai), o metalo laužo kiekis ir vertė nėra tokie dideli, todėl teismas padarė išvadą, jog nagrinėjamu atveju automobilio konfiskavimas, kaip administracinė nuobauda už 460,02 eurų vertės prekių neteisėtą įvežimą į Lietuvos Respublikos teritoriją, būtų neproporcinga asmens padaryto pažeidimo pavojingumo pobūdžiui bei mastui ir laikytina aiškiai per griežta, o konfiskavimu nebūtų pasiekti norimi tikslai”.¹³⁴ O kitu atveju transporto priemonė buvo konfiskuota dėl to, kad cigarečių aptikimas buvo apsunkintas, t.y. jos “buvo sudėtos atsarginio rato vietoje, pridengtos dangčiu bei dviem narvais su šunimis, kas rodo, jog sąmoningai siekė cigaretes slėpti bei slaptai gabenti”. Tokiu būdu teismas padarė išvadą, kad automobilis buvo kaltininko padaryto pažeidimo įrankis.¹³⁵

Tuo tarpu kontrabandos dalyko konfiskavimas nėra alternatyvi nuobauda, tai visais atvejais taikoma poveikio priemonė. Pagal BK 72 straipsnio 1 dalį turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas kaltininką ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn. Pagal šio straipsnio 2 dalį konfiskuotinu turtu laikomas šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Šio kodekso uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas. BK 72 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kaltininkui priklausantis

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gegužės 20 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. 2AT-27-2014.

¹³⁴ Vilniaus rajono apylinkės teismo teisėja. 2016 m. gegužės 20 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. A2.11.-204-927/2016.

¹³⁵ Vilniaus apygardos teismo teisėja. 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. ATP-546-211/2014.

konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais,¹³⁶ vadovaujantis proporcingumo principu. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje vertinant vienos iš taikomų priemonių – konfiskavimo – pritaikymo proporcingumą ekonominių nusikaltimų bylose, yra nustatyti tokie kriterijai:

- nusikalstamos veikos pobūdis ir jos sunkumas;
- konfiskuojamo turto statusas nusikalstamoje veikoje;
- konfiskuojamo turto kilmės ir paskirties teisėtumas;
- nuteistojo asmens, iš kurio konfiskuojamas turtas, asmenybė ir elgesys;
- konfiskuojamo turto reikšmė pareiškėjui;
- dėl nusikalstamos veikos padaryta arba potencialiai sukelta turtinė žala valstybei;
- asmeniui greta turto konfiskavimo paskirtos kitos bausmės, jų griežtumas ir pakankamumas nubaudimo tikslų įgyvendinimo konkrečios bylos aplinkybėmis požiūriu.¹³⁷

Tik atlikus išsamią šių kriterijų analizę, teismas paskirs kaltininkui proporcingą poveikio priemonę, nepažeidžiant Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 1¹³⁸ 1 straipsnį.

Be bausmės ir konfiskacijos yra dar kelios poveikio priemonės, kurios taikomos kontrabandos kaltininkui, t.y. baudžiamojo proceso išlaidų išieškojimas (numatytas baudžiamojo proceso kodekso 105 straipsnyje) ir importo skola. Atsakingos institucijos (Lietuvos muitinė) apskaičiuoja prievolę sumokėti mokestinę skolą, taip siekdamas išieškoti valstybės biudžetui realiai padarytą ar grėsusią žalą už kontrabandines prekes vengiant sumokėti maito, akcizų ir pridėtinės vertės mokesčius. Nors mokestinės prievolės nėra sankcijos, tačiau mokestinės prievolės kartu su kitomis priemonėmis (bausmėmis, konfiskavimu) sudaro bendrą finansinę našta kontrabandos kaltininkams. Dėl to jų negalima

¹³⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

¹³⁷ BIKELIS, S., Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir bausmės už kontrabandą. *Teisės problemos*, 2012, 4(78): Kriterijai išskirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento atliktame EŽTT praktikos apibendrinime ŽTB-1 Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai. *Teismų praktika*, Nr. 32.

¹³⁸ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 1:

1 straipsnis. **Nuosavybės apsauga**

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais.

Tačiau ankstesnės nuostatos jokių būdu neriboja valstybės teisės taikyti tokius įstatymus, kokius, jos manymu, jai reikalingi, kad ji galėtų kontroliuoti nuosavybės naudojimą atsižvelgdama į bendrąjį interesą arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ar baudų mokėjimą.

ignoruoti vertinant kaltininkams taikomų sankcijų poveikį. Mokestinės naštos pagrįstumo problema kyla tuomet, kai mokestinė prievolė atsiranda valstybei nepatyrus jokios finansinės žalos (prekes konfiskavus). Kontrabandos vykdytojų mokestinės naštos problema, ko gero, būtų išspręsta, jeigu importo skola būtų pripažįstama išnykusia konfiskavus kontrabandines prekes.¹³⁹ Apibendrinant, teismas visais atvejais individualizuodamas bausmę kaltininkui, privalo atsižvelgti į visas kaltininkui taikomas priemones, jų naštą tam, kad skiriamos sankcijos būtų proporcingos padaryto pažeidimo pobūdžiui ir laipsniui, kaltininko asmenybei ir vaidmeniui, taip pat visoms kitoms bylos aplinkybėms paisant EŽTT nustatytų kriterijų ekonominių nusikaltimų bylose tam, kad užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.

5.1.1. Bausmės skyrimo praktika

Skirdamas bausmę, teismas atsižvelgia ne tik į padarytos veikos pavojingumą ir pobūdį, bet ir į kaltininko asmenybę. Be to, atsižvelgia į kaltės formą, rūšį; padarytos veikos motyvus ir tikslus, nusikalstamos veikos stadiją; asmens kaip bendrininko dalyvavimo darant nusikalstamą veiką formą ir rūšį; atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes ir įvertinęs visas aplinkybes motyvuotai parenka bausmės rūšį ir dydį, skaičiuodamas nuo jos vidurkio.¹⁴⁰ Atsižvelgiant į tai, kad kontrabanda yra ne smurtinio, o turtinio (finansinio) pobūdžio teisės pažeidimas, siekiama, kad baudžiamoji politika kontrabandos srityje būtų orientuota į griežtų su asmens įkalinimu¹⁴¹ nesusijusių bausmių taikymu, tuo tarpu baudos bausmė, vertinama kaip potencialiai veiksmingiausia ekonominių ir finansinių nusikaltimų kontrolės priemonė.¹⁴² Pavyzdžiui, asmuo „vykdamas kroviniu automobiliu su puspriekabe, tarp puspriekabėje gabenamo krovinio, palečių – padėklų su sultimis, gabeno iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją privalomus pateikti muitinei daiktus – akcizais apmokestinamas prekes – 18 dėžių (9000 pakelių) cigarečių be Lietuvos Respublikos akcizinių ženklų, kurių muitine vertė, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, viršijo 250 MGL pripažintas kaltu, padarius nusikalstamą veiką, numatytą Baudžiamojo

¹³⁹ BIKELIS, S., Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokestinių priemonių taikymo klausimai. *Teisės problemos*, 2013, 1(79).

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų 2007 m. birželio 28 d. „Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54–64 straipsniai) apžvalga“.

¹⁴¹ Remiantis informatikos ir ryšių departamento duomenimis 2014 metais laisvės atėmimo bausmės termino vidurkis už kontrabandą sudarė 6 m. 1 mėn. 20 d., 2015 metais - 6 m. 11 mėn. 6 d., 2016 metais - 6 m. 7 mėn. 4 d., bet realiai atliktos bausmės vidurkis siekė 3 metus [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.] Prieiga per internetą: <www.ird.lt>.

¹⁴² IVOŠKA, G., Baudžiamosios politikos kontrabandos ir muitinės apgaulės kontrolės srityje įgyvendinimo Lietuvos teisinėje sistemoje problemos. *Teisės problemos*, 2011, Nr. 2 (72).

kodekso 199 straipsnio 1 dalyje, 22 straipsnio 1 dalyje, 199² straipsnio 1 dalyje, ir paskirti jam 270 MGL dydžio baudą bei vadovaujantis 72 straipsnio 5 dalimi, iš kaltinamojo išieškoti konfiskuotinos transporto priemonės – vilkiko ir puspriekabės vertę atitinkančią pinigų sumą – 19220 eurų, o 9000 pakelių cigarečių sunaikinti”.¹⁴³ Pažymėtina, jog už tokio pobūdžio nusikaltimus teismas yra linkęs neskirti su laisvės atėmimu susijusias bausmes. Dar vienoje byloje, kur asmuo “vykdamas automobiliu, paslėpęs dugno konstrukcijos ertmėje įrengtoje slėptuvėje, tokiu būdu išvengdamas muitinės kontrolės, gabeno iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją privalomus pateikti muitinei daiktus - cigaretes be Lietuvos Respublikos banderolių, kurių muitinės vertė, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, viršijo 250 MGL dydžio sumą padarė nusikalstamą veiką, numatytą Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 1 dalyje, 22 straipsnio 1 dalyje, 199² straipsnio 1 dalyje ir buvo nuteistas 124 MGL bauda bei automobilio konfiskacija”.¹⁴⁴

Apžvelgta teismų praktika leidžia teigti, kad teismai skirdami bausmes už kontrabandą ir už Baudžiamajame kodekse XXXVI¹⁴⁵ ir XXXVII¹⁴⁶ skyriuose įvardintus nusikaltimus, kaltininkui inkriminuoja šių veikų sutaptį, o teismai, skirdami bausmes esant nusikalstamų veikų sutapčiai, iš pradžių paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, o vėliau, šias bausmes subendrinami, skiria galutinę subendrintą bausmę.¹⁴⁷ Pavyzdžiui, asmuo “neteisėtai gabeno labai didelį kiekį narkotinių medžiagų kontrabandos būdu iš Nyderlandų Karalystės į Lietuvos Respubliką ir buvo nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 3 dalį laisvės atėmimu dvylikai metų dešimčiai mėnesių, 199 straipsnio 2 dalį laisvės atėmimu šešeriems metams dešimčiai mėnesių. Vadovaujantis Baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 1, 2 dalimis, 5 dalies 1 punktu, bausmės subendrintos apėmimo būdu ir paskirta subendrinta bausmė laisvės atėmimas dvylikai metų dešimčiai mėnesių”.¹⁴⁸

Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai skiriama kitokia bausmė negu numatyta

¹⁴³ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja. 2015 m. balandžio 3 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Nr. 1-282-487/2015.

¹⁴⁴ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. gegužės 26 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Nr. 1-326-365/2015..

¹⁴⁵ XXXVI skyrius. Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis.

¹⁴⁶ XXXVII skyrius. Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis.

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų 2007 m. birželio 28 d. “Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54–64 straipsniai) apžvalga”.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 31 d. Nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-103-976/2016.

Baudžiamojo kodekso straipsnio sankcijoje siekiant teisingumo principo įgyvendinimo. Pagal Baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalį kitokia bausmė gali būti paskiriama, kai yra tik išimtinės aplinkybės ir jei nėra pagrindo paskirti švelnesnę negu įstatymo numatytą bausmę pagal minėto kodekso 62 straipsnį, o įstatymo numatytos bausmės paskyrimas būtų aiškiai neproporcingas (neadekvatus) konkrečiam baudžiamojo įstatymo pažeidimui, kaltininko asmenybei bei kitoms bylos aplinkybėms.¹⁴⁹ Pavyzdžiui, “kaltinamoji būdama Norvegijos Karalystėje, bendraudama su D. V. mobiliojo ryšio telefonu, užsakė 10 paketėlių su psichotropine medžiaga metamfetaminu ir taip pasikėsino neteisėtai įgyti psichotropinę medžiagą, neturėdama tikslo ją platinti, organizavo psichotropinės medžiagos kontrabandą nurodydama D. V. psichotropines medžiagas paslėpti kavos pakelyje, ir perduoti jos nurodytam asmeniui, kad pastarasis paslėptas psichotropines medžiagas atgabentų į Norvegijos Karalystę, tačiau kontrabandos nebaigė, dėl priežasčių nepriklausančių nuo jos valios, nes siuntinys su kavos pakelyje paslėpta psichotropine medžiaga buvo paimtas policijos pareigūnų, t.y. padarė nusikalstamas veikas, kurios atitinka Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalyje ir 259 straipsnio 1 dalyje numatytus objektyviuosius veikos požymius. Teismas padarė išvadą, jog nagrinėjamu atveju Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalies sankcijoje numatytos laisvės atėmimo bausmės paskyrimas aiškiai prieštarautų teisingumo principui, bausmė iš esmės nebūtų adekvati padarytos veikos pavojingumui (nusikalstamos veikos padarytos pasikėsینimo stadijoje, savo veiksmais ji didelės žalos valstybės interesams nepadarė, pasikėsino gabenti nedidelį kiekį psichotropinės medžiagos. Nusikalstamus veiksmus ji atliko dėl to, jog pati anksčiau vartojo narkotines medžiagas, o ne dėl to, jog siekė kokių nors nusikalstamų tikslų bei pasipelnėti iš to. Kaltinamoji dirba, charakterizuojama teigiamai, anksčiau neteista, turi nepilnametį sūnų). Todėl L. T. atžvilgiu taikomos Baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalies nuostatos ir jai už 199 straipsnio 2 dalyje numatyto nusikaltimo padarymą skirtina švelnesnė bausmė nei numatyta sankcijoje – 78 MGL bauda.¹⁵⁰

Pažymėtina, kad teismai skirdami bausmes neskiria reikiamo dėmesio proporcingumo principo įgyvendinimui. Pavyzdžiui, vienoje iš nutarčių¹⁵¹ nustatyta, kad nuteistajai taikyta baudžiamojo poveikio priemonė – visų jos gabentų pinigų konfiskavimas – pagal byloje

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų 2007 m. birželio 28 d. “Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54–64 straipsniai) apžvalga”.

¹⁵⁰ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. lapkričio 22 d. nuosprendis *baudžiamojoje byloje, Nr. 1-344-175/2013*.

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 28 d. nutartis *baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-130-699/2015*.

nustatytas aplinkybes yra neproporcinga (neadekvati) jos padarytam teisės pažeidimui, nes tam, kad pinigus konfiskuoti reikia nustatyti, kad jie yra neteisėtos kilmės bei kad juos buvo siekiama panaudoti nusikalstamais tikslais. Be to, valstybė nepatyrė jokios finansinės žalos, nes pinigų suma, kuri gali būti teisėtai gabenama per Lietuvos Respublikos sieną, nėra ribojama ir jokių mokesčių nereikia mokėti, tereikia juos deklaruoti, jei jų suma viršija 10 000 Eur. Nagrinėjamu atveju, „A. S. nuteista už tai, kad vykdamas iš Tailandą į Lietuvą, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, jai priklausančioje rankinėje gabeno pinigus, kurių nepateikė muitinės kontrolei. Teismas pažymėjo, kad įvežant per valstybės sieną pinigus jų nedeklaravus, visa, o ne tik viršijanti leidžiamą nedeklaruotiną, suma yra konfiskuojama. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau EŽTT) praktikoje iš esmės nekvestionuojama, kad turto, susijusio su nusikalstama veika, konfiskavimas yra būtina ir veiksminga kovos su nusikalstamumu priemonė, bet numato, kad tokia priemonė turi atitikti teisingą pusiausvyrą, t. y. turi būti išlaikytas pagrįstas proporcingumas tarp viešojo intereso poreikių ir asmens teisės netrukdomai naudotis savo turtu apsaugos reikalavimų, kad asmeniui nebūtų užkrauta individuali ir pernelyg didelė našta. Taigi, svarbus momentas, ryškėjantis iš EŽTT praktikos, yra tai, kad turto konfiskavimas kaip toks gali būti vertinamas proporcingumo aspektu“. Byloje Ismaylov prieš Rusiją, kur EŽTT nustatė „pažeidimą dėl to, kad muitinės deklaracijoje nenurodytos pinigų sumos konfiskavimas iš pareiškėjo, nuteisto už pinigų kontrabandą, bylos aplinkybėmis buvo neproporcingas; pareiškėjui užkrauta individuali ir pernelyg didelė našta. Nedeklaruoti pinigai paimti ir konfiskuoti vadovaujantis Rusijos baudžiamojo proceso kodeksu ir teismų praktika kaip nusikalstamos veikos padarymo instrumentas. Teismas pripažino, kad apskritai tokia konfiskavimo priemonė atitinka bendrąjį visuomenės interesą kovoti su sunkiomis nusikalstamomis veikomis, kurios gali būti susijusios su pinigų srautų judėjimu per sienas. Tačiau vienintelis nusikalstamas elgesys, už kurį atsakingas pareiškėjas, buvo deklaracijos nepateikimas muitinės pareigūnams. Jis neturėjo teistumo ir nebuvo įtariamas ar kaltinamas padaręs kokių nors nusikalstamų veikų prieš tai. Tuo tarpu užsienio valiutos įvežimas į Rusiją kaip toks yra teisėtas neribojant sumos; konfiskuoti pinigai buvo teisėtos kilmės. Nebuvo jokių duomenų, kad konfiskavimu siekta užkirsti kelią kokiai nors kitai neteisėtai veiklai. Konfiskuota suma neabejotinai buvo reikšminga pareiškėjui. Kita vertus, pareiškėjui nedeklaravus pinigų valstybė nepatyrė jokios turtinės žalos. Nebuvo įtikinamai įrodyta ar įrodinėjama, kad jam už kontrabandą paskirtas

laisvės atėmimas, kurio vykdymas atidėtas, savaime nepakankamas atgrasomajam ir baudžiamajam poveikiui pasiekti”.¹⁵² Dar vienoje byloje, teismas pabrėžė, kad tam, “jog nuosavybės teisių apribojimas (konfiskuojant turtą) būtų proporcingas, jis turi atitikti padaryto pažeidimo sunkumą. EŽTT konstatavo jog tai, kad buvo paskirta ne tik bauda, bet ir įvežtos nedeklaruotos valiutos konfiskavimas, buvo aiškiai neproporcinga padaryto pažeidimo sunkumui ir dėl to papildomos sankcijos (konfiskavimo) skyrimas sukėlė perteklinius bei neproporcingus pareiškėjos teisės į nuosavybę apribojimus ir tai pažeidė Konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsnį.”¹⁵³ Taigi, esant EŽTT nustatytų kriterijų neatitikimui skiriamai sankcijai, teismas konstatuoja nuosavybės apsaugos pažeidimą ir pabrėžia, kad turi būti pusiausvyra tarp padaryto nusikaltimo ir nustatytos poveikio priemonės.

5.2. Užsienio valstybių šalyse

Pradedant nagrinėti kontrabandos baudžiamumą užsienio valstybių teisėje pirmiausia reikia pažymėti, kad pasaulyje nėra valstybių su tapačia teise. Ir vis dėlto negalima lyginti visų valstybių vienu su kitomis. Lyginti galima tik esant šeimoms arba modeliams.¹⁵⁴ Dažniausiai naudojamas skirstymas į kontinentinę (romanų-germanų teisė) ir į bendrąją (*common law*) teisinę sistemą, bet šiuo atveju nagrinėjant baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, šis skirstymas yra mažai naudingas, nes turi daug bendrumo. Todėl Pradelis siūlo šalis suskirstyti pagal represiją, t.y. kiekvieną valstybę suskirstyti pagal jos naudojamą politiką nusikaltimų atžvilgiu ir išskiria du modelius: autoritarinį ir liberalųjį.¹⁵⁵ Turima omeny, kad vienos valstybės saugo vertybes taikant griežtas represijas, o kitos besivadovauja santykinę represija, t.y. sankcijų taikymo neatsisako, o suvaržo itin griežtas represijos formas. Autoritarinio modelio, kuris išreiškia valstybės reguliuojamą represijos griežtumą, yra du variantai. Vienas yra įprastinis, kurio pagrindinė idėja - griežtumas būtinas palaikyti viešąją tvarką, o kitas vėlesnis laiko atžvilgiu, kurio pagrindinė idėja - griežtumas reikalingas tam, kad būtų sudarytos sąlygos politinėmis ir socialinėmis permainingomis.¹⁵⁶

Viešosios tvarkos apsaugos variante pirmenybė teikiama visuomenei, o ne individui:

¹⁵² Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2008 m. lapkričio 6 d. sprendimas *Ismaylov prieš Rusiją* byloje, Nr. 30352/03.

¹⁵³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. vasario 5 d. sprendimas *Gabrič prieš Kroatiją* byloje, Nr. 9702/04.

¹⁵⁴ PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 116.

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 117-118.

¹⁵⁶ PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 119.

jeigu šis visuomenėje kelia sąmyšį, jis turi būti nubaustas.¹⁵⁷ Šią autoritarinę ideologiją labiausiai atskleidžia mirties bausmė, kurią iki šių dienų taiko daugelis Azijos valstybių. Viena iš jų yra Singapūro Respublika, įsikūrusi saloje Pietryčių Azijoje. Ši šalis, praeityje buvusi Didžiosios Britanijos kolonija, todėl ji priskiriama prie bendrosios teisės tradicijos, kur pagrindinis šaltinis – paprotys.¹⁵⁸ Čia didelę įtaką turi tradicija, nusistovėjusi praktika, o taisyklės yra ypač griežtos. Jų laikymasis ir palaiko viešąją tvarką šalyje. Už narkotikų įvežimą į šalį, jų eksportą ar laikymą gresia mirties bausmė - pakariant.¹⁵⁹ Įvežimas ar išvežimas iš valstybės šaunamuosius ginklus - taikoma bauda ar laisvės atėmimas iki 3 metų.¹⁶⁰ Singapūro Respublika vienintelė šalis kuri reglamentuoja gumos kontrabandą, t.y. jos įvežimas į šalį užtraukia iki 2 metų kalėjimo bausmės arba 100 000 dolerių baudos.¹⁶¹

Visuomenės pertvarkymo variante kalbama apie mentaliteto pakeitimą, todėl valstybės sukurtas prievartos aparatas laikui bėgant pasidarys nebenaudingas, tačiau šis procesas nėra greitas ir reikės, kad baudžiamoji teisė tam tikrą laiką išliktų ir būtų puolanti, autoritarinė.¹⁶² Šio autoritarinio modelio varianto pavyzdys - Kinijos Liaudies Respublika. Jai būdingas bausmės didinimas. Čia esama didelio atotrūkio tarp teisės (kuri yra labai griežta) ir praktikos (kuri yra dar griežtesnė).¹⁶³ Nuo 1982 metų mirties bausme baudžiama už kontrabandą. Visais atvejais mirties bausmė skiriama tik jeigu yra ypatingų atsakomybę sunkinančių aplinkybių. Pabrėžtina, kad Kinijos įstatymai nenurodo, kokios yra atsakomybę sunkinančios aplinkybės - kiekvienu atveju teismas savo nuožiūra sprendžia, kokią bausmę skirti.¹⁶⁴ Už narkotinių medžiagų kontrabandą numatyta 15 metų laisvės atėmimo bausmė, įkalinimas iki gyvos galvos arba mirties bausmė su turto konfiskavimu. Taip pat griežtai baudžiama ir už šaunamųjų ginklų, šaudmenų bei sprogstamųjų medžiagų gabenimą - laisvės atėmimo bausmė nuo 3 iki 7 metų ir bauda, o antikvarinių vertybių, aukso, sidabro ir kitų tauriųjų

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ BAUBLYS, L., et al. *Teisės teorijos įvadas*. Vilnius: MES, 2012, p. 60.

¹⁵⁹ Misuse of drugs act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p?page=0;query=DocId%3A%22c13adadb-7d1b-45f8-a3b-b-92175f83f4f5%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0%20ValidTime%3A19970530000000%20Transacti onTime%3A20161214000000;rec=0>>.

¹⁶⁰ Arms offences act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p?page=0;query=DocId%3A%227659a792-18f3-43d8-a6-ac-463e3ff2453a%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0;rec=0>>.

¹⁶¹ Regulation of imports end exports act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p?page=0;query=DocId%3A%22125e649f-9e18-4cd1-99-50-619cd8e2e0a1%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0;rec=0>>

¹⁶² PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 132.

¹⁶³ *Ibidem*, p. 137.

¹⁶⁴ DRAKŠAS, R. *Mirties bausmė: situacija ir perspektyvos*. Vilnius: Eugrimas, 2002, p. 79-80.

metalų bei retų gyvūnų ir jų produktų kontrabanda - iki 5 metų kartu su pinigine bauda.¹⁶⁵ Tuo tarpu Lietuvoje mirties bausmė netaikoma jau nuo 1998 metų ir panaikinta remiantis nuostata, kad prigimtinis žmogaus teisių pobūdis reiškia, kad jos yra neatskiriamos nuo individo, nesusietos nei su teritorija, nei su tauta. Prigimtines teises žmogus turi ir tai nepriklauso nuo to, ar jos yra įtvirtintos valstybės teisės aktuose, ar ne.¹⁶⁶ Taigi, net už sunkiausius nusikaltimus mirties bausmė Lietuvoje netaikoma. Nors daugelis valstybių ragina atsisakyti taikyti šią sankciją - vis dėlto paprotys ir tvarka visuomenėje yra kur kas svarbesnė už vieno asmens (kaltininko) gyvybę.

Lyginant kontrabandos baudžiamumą skirtingose šalyse taip pat būtų tikslinga aptarti Lietuvos Respublikos valstybės kaimyninių šalių kontrabandos baudžiamumo reglamentavimą, o būtent Rusijos Federacijos, Baltarusijos Respublikos, Lenkijos Respublikos bei Latvijos Respublikos baudžiamųjų įstatymų palyginimą.

Rusijos Federacijoje kontrabandos nusikaltimas buvo įtvirtintas Baudžiamojo kodekso 188 straipsnyje, kuris 2011 metais neteko galios dėl jo neatitikimo Rusijos Federacijos Konstitucijai ir todėl vietoj 188 straipsnio atsirado keturi nauji straipsniai:

- 200.1. straipsnis reglamentuoja grynųjų pinigų kontrabandą, už kurią numatyta pinigine bauda, laisvės atėmimas iki 2 metų ar viešieji darbai iki 2 metų. Kvalifikuojantys požymiai: stambiu mastu ar veika padaryta organizuota grupe;
- 200.2. straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už alkoholio ir (ar) tabako gaminių gabenimą. Čia įtvirtintas kvalifikuojantis požymis, kurio mūsų baudžiamajame kodekse nebeliko, t.y. kontrabanda, padaryta valstybės tarnautojo, pasinaudojant tarnybine padėtimi. Už tai skiriama laisvės atėmimo bausmė nuo 3 iki 7 metų kartu su pinigine bauda, kuri gali siekti iki 1000 000 rublių (apie 15 000 eurų);
- 226.1. straipsnio pavojingumas pasireiškia neteisėtu specialiojo dalyko - stipriai veikiančių, nuodingųjų, radioaktyviųjų, sprogstamųjų medžiagų, šaunamųjų ginklų, šovinių, sprogmenų, branduolinio, cheminio, biologinio ginklo ir kitų padidinto pavojingumo dalykų, taip pat strateginių prekių ir kultūros vertybių bei vertingų laukinių gyvūnų ir vandens biologinių išteklių (įrašytų į Rusijos Federacijos raudonąją knygą) - gabenimu per Rusijos Federacijos muitinės sieną. Numatytas laisvės atėmimas nuo 3 iki 7 metų, pinigine bauda arba laisvės

¹⁶⁵ Kinijos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lawinfochina.com/Display.aspx?lib=law&Cgid=17010#menu31>>.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos konstitucijai“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta385/content>>.

apribojimas. Šiame straipsnyje be organizuotos grupės, stambaus masto ar valstybės tarnautojo kvalifikuojančių požymių, įtvirtintas dar vienas požymis, kuris numato smurto panaudojimą prieš muitinės pareigūną (laisvės atėmimo bausmė gresia nuo 5 iki 10 metų);

- 229.1. straipsnis reglamentuoja narkotinių, psichotropinių medžiagų gabenimą ir numato nuo 3 iki 7 metų, piniginę baudą arba laisvės apribojimą.¹⁶⁷

Lyginant su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu, Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse kontrabanda numatyta įvairiuose skirsniuose, t.y. kontrabanda priskirta tiek prie nusikaltimų ekonominės veiklos sferai, tiek prie nusikaltimų visuomenės saugumui, tiek prie nusikaltimų visuomenės sveikatai ir visuomenės moralei. Be to, Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse įtvirtinta daugiau kontrabandą kvalifikuojančių požymių.

Baltarusijos Respublikos įstatyme kontrabanda reglamentuota 228 straipsnyje, priskirta prie nusikaltimų ūkinės veiklos tvarkai. Kontrabanda, tai prekių ar kitų vertybių gabenimas stambiu mastu per Baltarusijos Respublikos muitinės sieną išvengiant muitinės kontrolės arba nuslepiant nuo muitinės kontrolės, naudojant suklastotus muitinės ar kitus dokumentus. Už šios veikos padarymą numatyta bauda arba laisvės atėmimas iki 5 metų. Kvalifikuojantys požymiai: narkotinių, psichotropinių medžiagų, stipriai veikiančių, nuodingųjų, radioaktyviųjų, sprogstamųjų medžiagų, šaunamųjų ginklų, šovinių, sprogmenų, branduolinio, cheminio, biologinio ginklo ir kitų padidinto pavojingumo dalykų gabenimas numato nuo 3 iki 7 metų laisvės atėmimo su (ar be) turto konfiskavimu. Bendrininkų grupė; ankščiau teistų už kontrabandą; valstybės tarnautojo, pasinaudojusio tarnybine padėtimi ar panaudojus smurtą prieš muitinės pareigūną užtraukia didesne bausme, t.y. nuo 5 iki 10 metų su konfiskacija ar be turto konfiskavimo, o padarius nusikaltimą organizuota grupe - nuo 7 iki 12 metų.¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas numato baudžiamąją atsakomybę juridiniam asmeniui, tuo tarpu nei Rusijos, nei Baltarusijos baudžiamuosiuose kodeksuose nėra numatyta bausmė juridiniam asmeniui už kontrabandą.

Lenkijos Respublikos baudžiamojo įstatymo kodekse irgi numatyta baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą, kurių dalykas pasikartoja ankstesniuose minėtuose kitų šalių kodeksuose, bet matomas skirtumas, kad taikoma kur kas švelnesnė bausmė, pvz. už narkotikų gabenimą skiriama iki 5 metų laisvės atėmimo bausmę, kai tuo tarpu Azijos šalys

¹⁶⁷ Уголовный кодекс Российской Федерации [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.] Prieiga per internetą: <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/>.

¹⁶⁸ Уголовный кодекс Республики Беларусь [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.] Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=230039#LinkTarget_3735>.

linkę atimti kaltininkui gyvybę taikant mirties bausmę, o ir Lietuva itin griežtai kvalifikuoja narkotikų kontrabandą - numato iki 10 metų laisvės atėmimo bausmės.¹⁶⁹

Latvijos Respublikos baudžiamajame kodekse kontrabandos baudžiamumas numatytas 190 straipsnyje ir priskirtas prie ekonominio pobūdžio nusikaltimų, kur numatyta, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo, kuris stambiu mastu gabeno prekes ar kitas vertybes per Latvijos Respublikos muitinės sieną išvengiant muitinės kontrolės arba nuslepiančias nuo muitinės kontrolės, naudojant suklastotus muitinės ar kitus dokumentus arba kitokiu neteisėtu būdu. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – bendrininkų grupė, organizuotą grupę arba kai neteisėtai per muitinės sieną gabenamos nuodingosios arba radioaktyviosios medžiagos, strateginės prekės, sprogstamosios medžiagos, šaunamieji ginklai, šaudmenys, dujiniai pistoletai (revolveriai), ir šaudmenys jiems, dujiniai balionai, papildyti kenksmingų medžiagų, specialūs prietaisai, turintys toksiškų ar stipriai veikiančių medžiagų. Jeigu stambiu mastu arba organizuota grupė - gresia nuo 2 iki 11 metų laisvės atėmimas su (ar be) turto konfiskavimu. Atskirame Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnyje (190¹) yra įtvirtinta narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų prekursorių kontrabanda. Antroje ir trečioje 190¹ straipsnio dalyse numatyti šių medžiagų kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – pakartotinumai, grupė iš anksto susitarusių asmenų, organizuota grupė ir didelio masto kontrabanda. Kontrabandos subjektas pagal Latvijos Respublikos baudžiamąjį kodeksą yra fizinis ir juridinis asmuo.¹⁷⁰

Apibendrinant, visos valstybės, neteisėtą prekių ar daiktų gabenimą priskiria prie sunkių nusikaltimų, kuris nukreiptas prieš šalies ekonominę (ūkinę) tvarką. Kiekvienas asmuo skaudžiai reaguoja į piniginį praradimą, o valstybė tuo labiau, todėl mažėjant valstybės biudžeto pajamoms didėja kontrabandos nusikalstamos veikos sudėties kriminalizavimas, kas nėra gera praktika, kadangi griežtų represijų taikymas nemažina nusikalstamumo ir kontrabanda vis lieka viena iš labiausiai daromų nusikalstamų veikų.

¹⁶⁹ Kodeks karny Rzeczpospolitej Polski [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁷⁰ The Criminal Law of the Republic of Latvia [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

IŠVADOS

1. Kontrabanda, tai neteisėtas daiktų ir (ar) prekių, privalomų pateikti muitinei, gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, kuria siekiama išvengti mokesčių sumokėjimo; tai nusikalstama veika, kuri yra nukreipta prieš valstybės ekonomiką ir verslo tvarką ir ja daroma žala šalies ekonomikai, valstybės finansų sistemai bei visuomenės saugumui, o nuolatinį kontrabandos reglamentavimo kaitos poreikį lemia ekonominiai, socialiniai bei teisiniai veiksniai.
2. Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą nuo administracinės atsakomybės atibojama pagal dalyką ir vertę. Prekių muitinės vertė nustatoma įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, kurie apsunkina kaltininko padėtį ir tokiu būdu pažeidžia baudmės ekonomijos principą.
3. Atsakomybė pagal BK 199 straipsnio 2 bei 3 dalį kyla nepriklausomai nuo neteisėtai per Lietuvos valstybės sieną gabenamo specialaus kontrabandos dalyko kiekio.
4. Teismų praktikoje nekyla sunkumų atriboti kontrabandos sudėtį nuo kitų panašių nusikalstamų veikų, o akcizais apmokestinamų prekių gabenimą kontrabandos būdu teismai pagrįstai inkriminuoja kaltininkui kaip 199 ir 199² straipsnių idealiąją sutaptį.
5. Kontrabandą padariusiems asmenims taikomų priemonių sistema susideda iš bausmių (bauda, areštas arba laivės atėmimas); kontrabandos dalyko konfiskavimo; kontrabandos priemonių konfiskavimo arba jų vertės išieškojimo; baudžiamojo proceso išlaidų išieškojimo bei išieškomos importo skolos. Taikant jų visumą, aktualus proporcingumo principas, kurio nepaisymas suponuoja teisingumo pažeidimą.
6. Kontrabanda tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse apibrėžiama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną bei yra priskiriama prie sunkių nusikaltimų nukreiptų prieš valstybės ūkinę sistemą. Pagrindinė sudėtis visur yra panašaus pobūdžio, tačiau kvalifikuota sudėties dalis skiriasi požymių įvairove bei kiekiu.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės. OL, 2005 L 309, p. 9.
2. 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas. OL, 2013, 269, p. 1.
3. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyva 2008/118/EB dėl bendros akcizų tvarkos, panaikinanti direktyvą 92/12/EEB. OL, 2008, 9.
4. 2011 m. rugsėjo 20 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“. OL, 2011, 573.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *TAR*, 2015, Nr. 11216.
6. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 98-3482.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. VIII-1968.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹, 308¹ straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 81-2945.
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198¹, 198², 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256¹, 257¹ straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3309.

11. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 160, 199 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 276¹, 276², 276³ straipsniais įstatymas. *TAR*, 2015, Nr. 7560.
12. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-467.
13. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 14-352.
14. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, Nr. 73-2517.
15. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 8-161.
16. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 55-1764.
17. Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 64-2330.
18. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 11-239.
19. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 81-4220.
20. Lietuvos Respublikos strateginių prekių ir technologijų importo, tranzito ir eksporto kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 74-3142.
21. Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymas. *TAR*, 2015, Nr. 7406.
22. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 42-1192.
23. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148.
24. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231², 231³, 232¹, 232², 232⁴, 232⁵, 232⁶, 234, 234¹, 234², 234³, 234⁴, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132¹, 214¹, 312¹, 321² straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 17-397.
25. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Lietuvos aidas*, 1990, Nr. 98-0.
26. Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 5-90.
27. Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų

pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 60-1182.

28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ pakeitimo. *TAR*, 2014, Nr. 12127.
29. Muitinės Departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas “Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 70-2475.
30. Muitinės Departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas “Dėl dedukcinio prekių muitinės vertės nustatymo metodo taikymo instrukcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 51-2001.
31. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas “Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo”, *TAR*, 2017, Nr. 1502.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina

32. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos konstitucijai“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta385/content>>.
33. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta362/content>>.
34. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai” [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta286/content>>.

Specialioji literatūra

35. ABRAMAVIČIUS, A., BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A.; NOCIUS, J.; PAVILONIS, V.; STASIULIS, D.; PRAPIESTIS, J.; ŠVEDAS, G. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
36. ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A.; NOCIUS, J.; PAVILONIS, V.; STASIULIS, D.; PRAPIESTIS, J.; ŠVEDAS, G. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
37. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 1 knyga. Bendroji dalis: 1-98 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009.
38. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 2 knyga. Specialioji dalis: 99-212 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2009.
39. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. 3 knyga. Specialioji dalis: 213-330 straipsniai. Vilnius, Registrų centras, 2010.
40. ANDRUŠKEVIČIUS, A., *Administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008, p. 121.
41. BAKAVECKAS, A., *Administracinė teisė: teorija ir praktika: vadovėlis*. Vilnius: MES, 2012.
42. BAUBLYS, L., et al. *Teisės teorijos įvadas*. Vilnius: MES, 2012.
43. BIKELIS, S., Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir bausmės už kontrabandą. *Teisės problemos*, 2012, 4(78).
44. BIKELIS, S., Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokestinių priemonių taikymo klausimai. *Teisės problemos*, 2013, 1(79).
45. DRAKŠAS, R., *Mirties bausmė: situacija ir perspektyvos*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
46. DRAKŠAS, R., *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia, 2008.
47. FEDOSIUK, O., Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, 19(2): 715-738.
48. GORBATKOV, A., Kontrabandos kriminalistinė charakteristika. *Teisė*, 2001, t. 39.
49. KALUŠKEVIČIUS, B., MISIUS, K. *Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai*. Vilnius: Diemedžio leidykla, 2009.
50. KURAPKA, V. E., et al. *Kriminalistika. Taktika ir metodika: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013.

51. MAKSIMAITIS, M; VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos valstybės teisė ir teorija*. Vilnius, 1997.
52. MALINAUSKAITĖ, J., Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 67 (59), p. 29-38.
53. MALINAUSKAITĖ, J.; ŠULIJA, G.; ir ŠULIJA, V. *Kontrabanda. Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Teisės institutas, 2002.
54. PIESLIAKAS, V., Baudžiamoji atsakomybė kaip nusiklastamos veikos padarymo teisinis turinys. *Jurisprudencija*, 2007, t. 8 (98), p. 7-12.
55. PRADEL, J., *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
56. PRAPIESTIS, J., PRAPIESTIS, D. Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. *Teisės apžvalga*, No. 2 (14), 2016, p. 48-61.
57. VANSEVIČIUS, S., *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais*. Vilnius: Jutitia, 2004.
58. Свод Законовъ Российской Имперій. Москва, 1903, Т. VI.
59. Свод Законовъ Российской Имперій. Москва, 1997, Т. XVI.

Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai

60. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2008 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Ismaylov prieš Rusiją* byloje, Nr. 30352/03.
61. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2009 m. vasario 5 d. Sprendimas *Gabrič prieš Kroatiją* byloje, Nr. 9702/04.

Teismų praktika

62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 “Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose”. *Teismų praktika*, Nr. 34.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų 2007 m. birželio 28 d. “Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54–64 straipsniai) apžvalga”.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-260/2006.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. liepos 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-465/2007.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-37/2008.

67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-190/2008.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-237/2010.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-324/2010.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-520/2012.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija. 2012 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-P-95/2012.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-71/2014.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-485/2014.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gegužės 20 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. 2AT-27-2014.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-306/2014.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-184/2014.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-496/2014.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-568/2014.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-60-788/2015.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-7-130-699/2015.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-510-507/2015.
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-103-976/2016.
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m.

balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-144-139/2016.

84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-436-489/2016.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga. *Teismų praktika*, 2016, Nr. 44.
86. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 1A-220-495/2015.
87. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. lapkričio 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 1-344-175/2013.
88. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. birželio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. N1-215-383/2015.
89. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. rugsėjo 19 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Nr. 1-135-360/2016.
90. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja. 2014 m. balandžio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 1-26-354/2014.
91. Vilniaus apygardos teismo teisėja. 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. ATP-546-211/2014.
92. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja. 2015 m. balandžio 3 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje, Nr. 1-282-487/2015.
93. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. birželio 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje, Nr. 1-193-365/2016.
94. Vilniaus rajono apylinkės teismo teisėja. 2016 m. gegužės 20 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. A2.11.-204-927/2016.
95. Vilniaus rajono apylinkės teismo teisėja. 2015 m. birželio 22 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje, Nr. A2.11.-1068-927/2015.

Elektroniniai dokumentai

96. Europos Sąjungos valstybės narės [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą:
<https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries_lt>.
97. Lietuvos šešelinė ekonomika [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą:

- <<http://www.llri.lt/wp-content/uploads/2016/01/Seseline-ekonomika-2014.pdf>>.
98. Misuse of drugs act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page=0;query=DocId%3A%22c13adadb-7d1b-45f8-a3bb-92175f83f4f5%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0%20ValidTime%3A19970530000000%20TransactionTime%3A20161214000000;rec=0>>.
99. Arms offences act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page=0;query=DocId%3A%227659a792-18f3-43d8-a6ac-463e3ff2453a%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0;rec=0>>.
100. Regulation of imports and exports act [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page=0;query=DocId%3A%22125e649f-9e18-4cd1-9950-619cd8e2e0a1%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0;rec=0>>.
101. Kinijos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lawinfochina.com/Display.aspx?lib=law&Cgid=17010#menu31>>.
102. Уголовный кодекс Российской Федерации [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/>.
103. Уголовный кодекс Республики Беларусь [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=230039#LinkTarget_3735>.
104. Kodeks karny Rzeczpospolitej Polski [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
105. The Criminal Law of the Republic of Latvia [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio 17 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

SANTRAUKA

Magistro darbo objektas yra baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamosios kodekso 199 straipsnį, priklausantį XXXI skyriui, kuris numato atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus ekonomikai ir verslo tvarkai, o išskeltas tikslas – remiantis teisine literatūra, nacionaliniais teisės aktais ir teismų praktika atsakyti į klausimus, koks yra kontrabandos sudėties turinys ir kokias sankcijas teismai taiko kaltininkui už šios veikos padarymą.

Visų pirma, magistro darbe pateikiama kontrabandos samprata bei šio nusikaltimo pavojingumas ekonomikai, valstybės finansų sistemai bei visuomenės saugumui. Taip pat aptarta baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą kriminalizavimo raida Lietuvos valstybėje bei nurodytos nuolatinio kontrabandos reglamentavimo kaitos poreikio priežastys. Taip pat išsamiai išanalizuoti pagrindinės kontrabandos sudėties elementai ir požymiai. Be to, aptarti ir kontrabandą kvalifikuojantys požymiai, kurie apima kontrabandos specialųjį dalyką, kurio sąrašas yra baigtinis bei už kurį atsakomybė kyla nepriklausomai nuo gabenamo kiekio.

Remiantis teismų praktika pateikti kvalifikavimo pavyzdžiai, pateiktas kontrabandos nusikaltimo atribojimas nuo kontrabandos administracinio pažeidimo ir panašių nusikaltimų, t.y. muitinės apgaulės, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos ir neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis. Taip pat darbe pateikta poveikio priemonių sistema taikoma kaltininkui už kontrabandą, proporcingumo taikymo teismų praktikoje problematika bei kontrabandos baudžiamumas užsienio valstybių įstatymuose apžvalga, o būtent Singapūro, Kinijos bei Lietuvos valstybės kaimyninių šalių teisės aktai.

SUMMARY

The object of the Master thesis is the criminal liability of smuggling according to the criminal code of Lithuania, paragraph 199, that establishes the responsibility for economical and business crime. The main purpose of this paper is, according to the acts of law, doctrine, and court practice, analyse thoroughly the elements and features of the composition of smuggling crime and what punishment is applied by court for perpetrator.

First of all, this work includes the concept of smuggling and its threat to the economy, state finance system and public safety. It also discusses the criminal liability for smuggling criminalization evolution of Lithuanian state and the smuggling of regulatory need for change reasons. Furthermore, this paper presents the detailed analysis of contraband corpus delicti – object and article, objective side, subject and subjective side. In addition, the qualifying feature of the crime is discussed, where list is finite and for which responsibility is set irrespective of the quantities transported.

According to the courts' practice of the Republic of Lithuania, qualification samples are submitted, the offense of smuggling contraband delimitation of administrative violations and similar crimes are presented. It also analyses the sanction system that applies the culprit for smuggling, the case-law proportionality problems and the criminalization of smuggling of foreign law review, that is to say regulation of Singapore, China and of Lithuania neighboring countries legislation.